

Φ Α Υ Σ Τ Α

Ἡ Φλαβία Μαξιμιανῆ Φαῦστα ἐγεννήθη τὸ 289 μ. Χ. Πατὴρ τῆς, ὁ Μαξιμιανός, ἀξέστος ἀγρότης τοῦ Πανωνικοῦ Σιρμίου, ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐκλέγονται ὑπὸ τῆς Προνοίας ἢ τῆς Μοίρας διὰ νὰ ἐκτελῶσι, νομίζει τις, ὄχι τὰς σοφὰς βουλάς, ἀλλὰ τὰς μᾶλλον ἐξαφνικὰς ἰδιοτροπίας τῆς καταλιπὼν τὸ ἄροτρον, δρᾷ τὸ ζῆφος, δι' αὐτοῦ δὲ καὶ χαράττει δρόμον, ὅστις κατ' εὐθείαν τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὸν θρόνον τῶν Καισάρων· συνάρχων τοῦ Διοκλητιανοῦ, ἀπεκδύεται μετ' οὐ πολὺ ἐν Γαλλίᾳ τὴν καισαρικὴν πορφύραν, παραιτούμενος ὑπὲρ τοῦ νικηφόρου Κωνσταντίνου, εἰς ὃν παρέχει καὶ τὴν θυγατέρα του τὴν Φαῦσταν εἰς γάμον. Οἱ γάμοι τελοῦνται τὸ 307 ἐν Ἀρελάτῳ τῆς Γαλλίας καὶ πανηγυρίζονται μετὰ πάσης πομπῆς. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ νεαρὰ Αὐγούστα δεινὴν δοκιμασίαν ἔμελλε νὰ ὑποστῇ, ἀναγκαζομένη νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῆς υἱικῆς στοργῆς καὶ τῆς συζυγικῆς ἀγάπης. Ὁ γενναῖος πατὴρ καὶ ἱπποτικὸς Μαξιμιανὸς ἠσθάνετο βαρύνοντα ἀφορήτως ἐπ' αὐτοῦ τὴν γενναιοδωρίαν του καὶ τὸν ἱπποτισμὸν ὑπὸ τὸν μεγαλόφρονα Καίσαρα, τὸν δις ἀπεκδυθέντα τῆς πορφύρας χάριν ἄλλων, ἐλάνθανεν ὁ βάρβαρος τῶν Πανωνικῶν δασῶν. Ἐπεβουλεύθη τὸν γαμβρόν του Κωνσταντίνον. Ἐπωφελοῦμενος τῆς ἀπουσίας του κατὰ τῶν Φράγκων πολεμοῦντος, ἐπαναστατεῖ κατ' ἐκείνου, καὶ καταδιωχθεὶς καταφεύγει εἰς τὴν Μασσαλίαν, ὅπου πολιορκεῖται ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου. Ἡ Μασσαλία κυριεύεται διὰ προδοσίας, καὶ ὁ πενηθὸς περιέρχεται εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ γαμβροῦ. Τινὲς ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Κωνσταντίνος ἐτιμώρησεν εὐθὺς τότε τὸν ἐπίβουλον, καὶ ὅτι ὡς μόνον χάριν παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν τοῦ εἶδους τοῦ θανάτου· ἄλλοι διατείνονται ὅτι τότε μὲν ἐσυγχώρησεν αὐτόν, βραδύτερον ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ἀρῇ τὴν συγγνώμην, ὅτε ἀνεκάλυψεν αὐτὸν ἐπιβουλεῖόμενον τὴν ζωὴν του. Κατ' αὐτοὺς ὁ Μαξιμιανὸς συλλαβὼν κατὰ νοῦν νὰ δολοφονήσῃ τὸν Αὐτοκράτορα, ἀνακοινεῖ τὸ σγέδιόν του εἰς τὴν Αὐγούσταν θυγατέρα του· τῆς ὑπόσχεται ὀθνητότερα μεγαλεῖα καὶ σύζυγον ἐνδοξότερον, ἂν ἀφῆνε τὴν νύκτα ἀνοικτὴν τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος τοῦ Αὐτοκράτορος. Κατάπληκτος ἡ Φαῦστα σιωπᾷ καὶ φαίνεται ἐνδίδουσα· ἀλλ' ὡς παρήλθεν ἡ πρώτη ἐκπληξίς, ἡ σύζυγος ὑπερισχέει τῆς θυγατρὸς καὶ καταγγέλλει τὰ πάντα εἰς τὸν ἄνδρα τῆς. Ὁ πατὴρ βοηθούμενος ὑπὸ τῆς κόρης εἰσχωρεῖ εἰς τὸν κοιτῶνα, ἀλλ' ἐκεῖ συλλαμ-

βάνεται, καὶ μετ' ὀλίγον θανατώνεται. Δὲν φαίνονται ἐξηκριβωμένα ταῦτα, πρὸ παντός δὲ δυσεξερεινῆτος ἀπομένει ἡ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ διαγωγὴ τῆς Φαῦστας. Ἡ ἐκ φόβου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἢ ἐξ ἔρωτος πρὸς αὐτόν, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι αὕτη δὲν ἐνήργησε μετὰ ζήσεως πρὸς σωτηρίαν του. Τὸ πρῶτον μαῦρον νέφος εἰς τὸν βίον τῆς, ὅστις ἔμελλε νὰ καταποντισθῇ ὑπὸ τὴν ὀρμὴν μυστηριώδους τρικυμίας.

Τὸ 326 ὁ Κωνσταντίνος, ὅστις δὲν εἶχεν ἀκόμη σταθερὰν διαμονήν, ἤλθεν εἰς Ῥώμην διὰ νὰ πανηγυρίσῃ τὴν εἰκοσατηρίδα τῆς στέφews του ὡς Αὐγούστου, εἴκοσιν ἐνιαυτοὺς νικῶν καὶ θριαμβῶν. Ἀνδραγαθῶς ὡς ἄχιον τιμᾷ τὸν Κωνσταντίνον ἢ Ἐκκλησίαν, δικαίως καὶ ἡ Ἱστορία κρίνει αὐτόν ὡς πολεμιστὴν κραταῖον, μονάρχην μεγαλεπήβολον, πολιτικὸν δεξιόν, ἀλλ' ἐνταυτῷ καὶ ὡς ἄνθρωπον συννοοῦντα τὰς μᾶλλον ἀντιθέτους τῶν ἰδιοτήτων, χαρακτῆρα συνεστραμμένον, βέποντα πρὸς τὰ γενναῖα, ἀλλὰ καὶ εὐεπίφορον εἰς τὰ πονηρά, κατὰ τὸ γῆρας τοῦ ὁποῖου πολλὰ πράξεις ἐπέερριψαν ὡς μαῦρον σκέπην ἐπὶ τῶν φωτοβόλων ἔργων τῆς νεότητος. Ὁ Κωνσταντίνος πρῶτος ἐκλίνε γόνου πρὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκήρυξε τὴν ἀνεξίτητην ἀλλ' ἢ προσχώρησίν του εἰς τὸ νέον θρησκείμα ὑπῆρξε πρὸ παντός ἔργον πολιτικῆς συνέσεως. Χριστιανὸς δὲν ἦτο κατὰ τὴν αὐστηρὰν σημασίαν τῆς λέξεως, οὐδὲ κατὰ τύπους ἐτι· ὥρας τινὰς μόνον πρὸ τοῦ θανάτου του ἤξιώθη τοῦ βαπτίσματος· ὁ χριστιανισμὸς ἐνώπιόν του παρίστατο μᾶλλον ὡς δυσδιάκριτος φωτονεφέλη ἢ ὡς ἀνέσπερον φῶς· μακρὸς χρόνος ἐχρειάσθη νὰ διαρρεύσῃ, λέγει ὁ Γίββων, ἕως ὅπου καταλάβῃ ὅτι δὲν συμβιβάζεται Χριστὸς καὶ εἰδωλολατρεία. Δεισιδαίμων, ἐλάτρευε μετὰ τὸν Ἰησοῦν τοὺς ἀρχαίους θεοὺς καὶ ἀνυποκόμει τοὺς ναοὺς των· τὸν πατέρα του Κωνσταντίνου Χλωρόν ἀπεθέσεν ἀποθανόντα, κατὰ τὸ παλαιὸν σύστημα. Ἰδιαιτέρως δὲ ἐτίμα τὸν Ἀπόλλωνα, τοῦ ὁποῖου τοὺς ναοὺς ἐπλήρωσε δι' ἀφιερωμάτων, καὶ τοῦ ὁποῖου ἠρέσκετο, καὶ κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἐτι παράστημα, νὰ θεωρῆται ὡς τὸ ζῶν σύμβολον ἐπὶ τῆς γῆς. Οὕτω πως διακυμαινόμενον ἐκείνον ἐναγωνίως παρηκολούθουν χριστιανοὶ τε καὶ ἔθνη, οἱ μὲν ἐξαίροντες τὰς φιλοχρίστους πράξεις του, οἱ δὲ ἀποκρύπτοντες αὐτάς, οἱ μὲν φιλιππικούς ἀπαγγέλλοντες κατ' αὐτοῦ ὡς ὁ Ζώσιμος, οἱ δὲ πανηγυρικοὺς τονίζοντες ὡς ὁ Εὐσέβιος. Ἀλλὰ τὸ σκολιὸν τοῦ ἤθους του ὁ αὐτοκράτωρ ἐπέδειξε περιφανῶς ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς εἰκοσατηρίδος του, καθ' ἣν ἤρμοζεν ὑπέρποτε νὰ πρυτανεύσῃ ἢ συγκατάβασις καὶ ἡ ἀγαθότης· ὡς διηγοῦνται περὶ αὐτοῦ οἱ χρονογράφοι ὅτι ἦτο ἐνταυτῷ σπάταλος καὶ φιλάργυρος, οὕτω ἡγάπα μὲν περιπαθῶς τὴν Φαῦσταν, ἐφθόνη δὲ ἐν τῷ κρυπτῷ τὸν νέον Καίσαρα Κρίσπον, τὸν ἐκ τῆς πρώτης του συζύγου υἱόν. Ὁ Κρίσπος νεαρῶτατος διεκρίθη εἰς τοὺς πολέμους, νικητὴς τῶν Φράγκων καὶ τῶν Γερμανῶν, Καίσαρ τῆς Γαλατίας· καὶ λόγῳ τῆς πολεμικῆς δεινότητος καὶ λόγῳ τῆς νεότητος αὐτοῦ, ἐνθουσιωδῶς ἠγαπάτο ὑπὸ τῶν μεγιστάνων καὶ τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ὁ ἐν τῇ ἑορτῇ αὐτοῦ ἀρνηθεὶς ἐπιμόνως

νά επιτρέψη εἰς τὸν λαόν ἐν τῷ κίρκῳ τὴν ἀπόλαυσιν θεαμάτων βαρβάρων καὶ θεοστρυγῶν, δὲν ἐδί-στασε νά καταδικάσῃ ἐν αὐτῇ τῇ ἑορτῇ τὸν υἱόν, καὶ κρύφα νά τὸν ἐξορίσῃ εἰς Πόλιν, ὅπου καὶ μετὰ τινα χρόνον ἐθανατώθη. Μεταγενέστεροι βυζαντινοὶ χρονολογῶντες ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος μετανοήσας βραδύτερον ἔκλαυσε τὸ τέκνον του ὡς ὁ Δαβὶδ τὸν Ἀβεσαλὼμ καὶ ἔστησε χρυσοῦν τὸ ἀγαλμα αὐτοῦ ὡς ἐξιλαστήριον. Ἀλλὰ τινὲς ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων λέγουσιν ὅτι τὴν μετάνοιάν του ἐξεδήλωσε δι' ἄλλου ἔργου μικροῦ, διὰ τοῦ θανάτου τῆς συζύγου του Φαῦστας.

Εἰς ταύτην ἔθνηοι τινες καὶ χριστιανοὶ χρονολογῶντες ἀποδίδουσι τὴν ἀφορμὴν τῆς καταδίκης τοῦ Κρίσπου. Λέγουσιν ὅτι τὸν κατήγγειλε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὡς ἐπιχειρήσαντα νά τὴν ὑβρίσῃ, εἴτε διότι τὸν ἐμίσει, εἴτε διότι εἶχε καταφρονήσει ἐκεῖνος ἕνοχον ἑρωτά της. Ἡ Ἁγία Ἐλένη ἔδραμεν ἐξ Ἀνατολῆς ἵνα ἐλέγξῃ τὸν υἱόν της ἐπὶ τῇ ἀνοσίᾳ πράξει, καὶ διανοήσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς του εἰς τὴν ἀλήθειαν. Τὴν Φαῦσταν ὡς ἕνοχον ὑπεδείκνυεν ἡ κοινὴ ἀγανάκτησις. Μετὰ καιρὸν δὲ ἀπεκαλύπτετο καὶ ἡ ἰδία ὡς ἕνοχος κίσχυρων ἐρώτων μετὰ τινος δούλου τῶν σταύλων διὰ καὶ ἀπεινήγη ἐντὸς βαλανείου, τρία ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρίσπου. Ἀλλὰ ταῦτα εἶνε λίαν ἀμφίβολα καὶ συγκεχυμένα, εὐλόγως δὲ θεωροῦνται σήμερον ὡς ἀνυπόστατος μῦθος. Οἱ μὲν σύγχρονοι συγγραφεῖς, ὁ Εὐσέβιος καὶ ἄλλοι, οὐδὲ λόγον κάμνουν περὶ αὐτῶν, οἱ δὲ τῆς ἐπομένης γενεᾶς ἐξ ἐναντίας καὶ ἐξαίρουσι τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς Φαῦστας· οὗτοι μὲν ἀναγράφουσι ὅτι ἐξῆσε διὰ νά ὑποστῇ τὴν συμφορὰν τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ της Κρίσπου, ἐκεῖνοι δὲ ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν ἀγιωτάτην καὶ εὐσεβεστάτην βασίλισσαν. Ἡ μορφή τῆς Φαῦστας ἀσαφῶς οὕτω διαγράφεται φανταστικῶς διαστάσεις προσλαμβάνουσα ὑπὸ τὴν πυκνὴν ομίχλην, ἧτις τὴν περιβάλλει, ὡς νά ἀνήκῃ εἰς τοὺς ἀπωτάτους μυθολογικοὺς αἰῶνας, σύγχρονος τῆς Φαίδρας, τῆς Μηδείας, τῆς Ἐκάβης, καὶ τῶν λοιπῶν τραγικῶν ἡρωίδων, τὴν ὅποιαν ὁμοίως μέχρι τοῦδε δὲν εἶχε καταγλαῖσει ὁ στέφανος τῆς Μούσης. Ἀλλ' ἐλάλησεν ἡ ποιησις διὰ στόματος τοῦ Δημητρίου Βερναρδάκη, τοῦ σοφοῦ ἑλληνιστοῦ καὶ ποιητοῦ, τοῦ δεινοῦ κριτικοῦ καὶ πολεμιστοῦ, τοῦ ἔνθου ἐρμηνευτοῦ καὶ ἀπολογητοῦ τοῦ Εὐριπίδου, συγγραφῆως δ' ἀρχαίζοντος τῶν «Κυψελιδῶν» καὶ τῆς «Μερόπης». Τὸν ρωτισμὸν τὸν ὅποιον δὲν εἶχε κατορθώσει ἡ Ἱστορία, ἐπετέλεσεν ἐν ἀποθεωτικῇ πομπῇ ἡ Ποίησις, καὶ ἡ Ῥωμαῖα αὐτοκράτειρα ἀπὸ ἱστορικῆς μεταμορφοῦται εἰς ποιητικὴν ἡρωίδα, καὶ ἀπὸ τοῦ προσκαίρου κόσμου ἔνθα σχεδὸν ἐξῆ ἀρανῆς μεθίσταται ἐν δόξῃ εἰς τὰ Ἠλύσια.

Ἐς περιεργασθῶμεν τὴν εἰκόνα της, ὅσον τοῦτο συγχωρεῖται εἰς τοὺς θνητοὺς μας ὀφθαλμοὺς. Ἡ Φαῦστα παρίσταται εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ ἑορτὴν ἀεπὶ τῷ εἰκοστῷ ἑνιαυτῷ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ συζύγου της, ἀκούει τὸν Ἀθλάβιον, τὸν ὑπαρχον τῆς Αὐλῆς, ἀπαριθμοῦντα τὰς νίκας τοῦ Κωνσταντίνου καὶ κηρύττοντα τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἰσχύ-

τῆς Αὐτοκρατορίας του· ἀλλὰ δὲν συμμετέχει καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ ἀγαλλιάσεως· περιλυπὸς ἀλλοφρονεῖ· ἡ μήτηρ της ἡ Εὐτροπία, μὲ τὸ στενὸν της πνεῦμα δὲν ἐννοεῖ πῶς εἶνε δυνατόν πανίσχυρος αὐτοκρατορία νά τυραννῆται ἀπὸ θλίψεις μυστικῆς καὶ πόθους ἀπληρώτους· ἀλλ' ἐκ τῶν ἀορίστων πρὸς αὐτὴν λόγων τῆς κόρης της, πείθεται ὅτι «τὰ σπλάγγνα της βιβρώσκει σκώληξ κρύβιος». Ποῖος εἶνε ὁ σκώληξ οὗτος τὸ μανθάνει μετ' ὀλίγον φρίττουσα. Ὁ Κρίσπος ἐνώπιον τοῦ πατρὸς του καὶ συμπάσης τῆς Αὐλῆς ὡς συκοφάντην καταγγέλλει καὶ ὡς ἐχθρὸν ὑβρίζει τὴν μητριάν του, τὴν ὅποιαν θεωρεῖ ὡς τὴν μόνην ὑποτρέφουσαν τὴν ἐναντίον του δυσμένειαν τοῦ πατρὸς, καὶ ὡς τὴν ἐνεργήσαντα τὴν ἐκ τῆς Γαλλίας ἀνάκλησίν του. Καὶ ἀπάγεται μὲν εἰς φυλακὴν ὁ θρασύστομος, ἀλλ' οἱ λόγοι του εἶνε ὡς ἔλαιον ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἡ ὅποια κατακαίει τὰ σπλάγγνα τῆς ἐνόχου μητριᾶς. Δὲν κοιμάται, δὲν ἡσυχάζει, ἐν ἀπογνώσει πλανᾶται, καὶ ὡς ἡ Φαίδρα, ἡ πρεσβυτέρα της ἀδελφῆ, νά ἀποθάνῃ θέλει. Καὶ φρομένη ὑπὸ τῆς Μοίρας, εἰς ἣν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐννοοῦμεν ὅτι παρεδόθη θῦμα, ἐξομολογεῖται τὸ πάθος της, ὅχι πρὸς τροφὸν τινα ἐμπιστον, ὡς συνήθως αἱ ἡρωίδες τῶν τραγωδιῶν, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν τὴν μητέρα, περίπτωσις, ἡ ὅποια μαρτυρικώτερον καθιστᾷ τὴν θέσιν της.

Μὲ μισεῖ, ἐνῶ ἐγὼ
φρικώδη πάσχω δι' αὐτὸν καὶ τήκομαι
καὶ τρέμω μόνον νά τὸν ἴδω καὶ ῥιγῶ
καὶ κείω ἀπὸ μίσος ὄχι — ἀπὸ ἔρωτα.

(Πρώτη καὶ δευτέρα πράξις). Ἀλλὰ εἶνε αὐτὸ τὸ ἄλφα τοῦ μαρτυρίου· ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ ὀδύνη παροξύνεται. Ἡ ἀνιάτως ἐρωτόβλητος περιέρχεται εἰς ἔκστασιν φρενῶν, καὶ διαχύνεται εἰς μονωδίας, ὡς γνησίᾳ ἡρωῖς κλασικῆς τραγωδίας, ἐκφράζουσα τὸ πάθος της διὰ ρητορικῶν περιόδων ἀγαλματώδους εὐμορφίας καὶ ὑποψύχρου πως καθαροεπειάς, αἵτινες κινουσι μᾶλλον τὸ πνεῦμα παρά τὴν καρδίαν. Ἀναπολεῖ τοὺς στίχους τοῦ Ὁμήρου τὸν Ὀρίωνα ἤρπασεν ἡ Ἥως, ἡ ἀναιδὴς θυγάτηρ ἀναιδιστέρας μητρὸς, τῆς Νυκτός. Ἥως εἶνε καὶ αὐτὴ, καὶ τὸν Ὀρίωνα της θά ἀρπάξῃ:

Θυγάτηρ εἶμαι τῆς νυκτός
κ' ἐγὼ, ἀλλ' ὄχι τῆς Ἑλληνικῆς, οὐδὲ
τῆς τῶν Αὐσῶνων· εἶμαι κόρη τῆς Νυκτός
χωρῶν ὑπερβορείων, κούων, ζοφερῶν.
Ἥως, ἀλλὰ ἄγρια, βάρβαρος Ἥως.

Ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ βῆθη τῶν Πανωνικῶν δασῶν ἐξήγειρε καὶ ἔφερεν εἰς φῶς τὴν ἄσημον γενεάν της ὁ πατήρ της Μαξιμιανός. Ἀλλὰ τὴν βάρβαρον Ἥω ἐξεγείρει τοῦ βύθους της ἡ μήτηρ, καὶ συνέρχεται καὶ παύει τοὺς μονολόγους διὰ νά ἐκχυθῇ πρὸ τῆς μητρὸς εἰς ἄλλα θλιβερότερα παράπονα. Αἱματηρῶν τραγωδιῶν ἡρώως ὑπῆρξεν ἡ σκληρὰ τύχη θῦμα τὴν ἐξέλεξε· καὶ ὁμοίως πάντες εἰς αὐτὴν ἐπιρρίπτουσι τὰς εὐθύναι· καὶ ἡ πρώτη σύζυγος τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ ὁ ἀδελφός της, καὶ ὁ πατήρ, καὶ ὅλοι ἀπέθαναν καταρρέοντες αὐτὴν ὁ λαὸς τὴν θεωρεῖ ὡς τὴν ἐξολοθρευτικὴν τοῦ γένους της. Ἀλλὰ πῶς τὴν πλῆττει τῶν ἀνακτόρων ἡ δόξα! Ἐδῶ μόνον ὁ θρόνος λατρεύεται. Ἐδῶ ἡ καρδία

της ἀπέμαθε νά πάλλῃ, καὶ ἡ γλῶσσά της νά λέγῃ τὴν ἀλήθειαν. Τὸν κόσμον τὸν ἐβδελύσσετο· ἀλλ' αἰφνης ἐσκίρτησεν ἐξ ἔρωτος ὅτε τὸ πρῶτον παρίστη ἐμπρὸς της φωτοβόλος, «ὁ ἥρωας τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς ἀρετῆς.» Τί πταίει ἂν τὴν ὑβρίσεν, ἀπὸ τὴν νομίζει ἐχθρὸν του. Δὲν ἐμάντευσεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κανεῖς δὲν δύναται νά μαντεύσῃ· ὅτι ἀλάστωρ δαίμων ἔστρεψε κατὰ τῆς κεφαλῆς της τὰς ἀράς καὶ τὰ δάκρυα ὅλου τοῦ γένους της, καὶ ὅτι αὐτὴ πέπτωται νά πέσῃ θῦμα ἐξιλαστήριον τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ τρισαῖωνος θρόνου τῶν Καισάρων.

Ἡ μεγαλορρήμων αὐτὴ δεσμώτις τοῦ Ἐρωτος σῦρει οὕτω τὰς ἀράτους, ἀλλὰ χαλυβδίνους ἀλύσεις της, καὶ φέρεται ἀνίσχυρος, ἀλλ' ἐν ἐπιγνώσει πρὸς τὴν καταστροφὴν, αὐτὴ ἑαυτὴν βδελυσσομένη καὶ καταρωμένη καὶ αὐτὴ τὴν μοῖραν της. Ἄυπνον, ἐν μόνον ὄνειρον τὴν μαγεύει· ἡ θεὰ τοῦ Κρίσπου. Διὰ νά τὸν βλέπῃ ἐπεισε τὸν σύζυγον νά τὸν ἀνακαλέσῃ ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, διὰ νά τὸν ἴδῃ πάλιν κατέπεισε τὸν αὐτοκράτορα νά τὸν συγχωρήσῃ, νά τὸν ἀπελευθέρωσῃ καὶ νά τὸν στείλῃ εἰς τὰ δώματά της πρὸς συνδιαλλαγὴν. Καὶ ἔρχεται ἐκεῖνος ὑπακούων εἰς τὸν πατέρα, καὶ τελεῖται ἡ δευτέρα ἐξομολόγησις, ἡ ἐξεγείρουσα τὸν φόβον καὶ τὸν ἔλεον εἰς ἀσυγκρίτως ἰσχυρότερον βαθμῶν.

— Δὲν εἶσαι μήτηρ μου, δὲν βεβηλῶ τὸ ὄνομα· εἶσαι μητριᾶ. — Εἴθ' ἐν ἐμοὶ νά εὕρισκον τὰ τέκνα μου ὅσων ἀγάπην μ' ἤρπασεν ὁ προγονός! Καὶ ἡ ὁμολογία ζεσπᾷ ὑπόκωφος ἐν ἀρχῇ καὶ βραδεία καὶ ἀγωνιώδης, ἐπειτα ραγδαία καὶ ἠγῆεσσα, λαίλαψ οὐρανόπεμπτος, παραφροσύνη θεήλατος, μέγχι οὐ ἀποκορυφούται εἰς τὴν ἐσχάτην θανάσιμον κραυγὴν: Σ' ἀγαπῶ, καὶ σ' ἀγαπῶ ὡς πατέρα, ἰμμανῶς! Ὁ Κρίσπος κατ' ἀρχῆς δὲν ἐννοεῖ, τρομάζει, ἀλλὰ καταλαμβάνει ἐπὶ τέλους, τὴν βδελύσσεται, τὴν καταράται, νά τὴν φρονεῖσθαι θέλει, ἀλλ' εἶνε ἄοπλος· ἀκτινοβολοῦσα ἐξ ἀγρίας χαρᾶς ἡ Φαῦστα τοῦ δίδει τὸ ἰδικόν της ἐγγχειρίδιον διὰ νά τὴν κτυπήσῃ· νά ἀποθάνῃ ὑπὸ τὰ πλήγματα τοῦ, τοῦτο θά ἦτο δι' αὐτὴν ἐξιλαστήριος εὐδαιμονία. Ἀρπάζει τὸ ὄπλον ἐκεῖνος, καὶ μικρὸν ταλαντεύσας τὸ ἀνυψώνει καὶ ὀρμᾷ ὡς διὰ νά τὴν φρονεῖσθαι. Ὅτε ἐμφανίζεται, ὡς κεφαλὴ Μεδούσης, ὁ Κωνσταντῖνος. Ἦκουσα ὅτι ἀπαρέσκει εἰς τινὰς ὡς μὴ ἱπποκικῆ ἡ διαγωγὴ τοῦ Κρίσπου πρὸς παντλήμονα γυναῖκα ἧτις προσφέρει ἡ ἰδία τὸ ροικὸν ὄπλον καὶ προτείνει ἡρωικῶς τὰ στήθη. Ἀλλ' ὁ νέος Καῖσαρ δὲν εἶνε ἱπποτικός, ὡς ἐννοοῦμεν τὸν ἱπποτισμὸν, κάθε ἄλλο. Ἀδρῶς καὶ καθαρῶς, νομίζομεν, οὗτος ἀναπαρίσταται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ· ὡς ἀναδίδεται ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' ὄχι καὶ θερμότης. Δυνατὸν νά τὸν θαυμάζωμεν, ἀλλὰ δὲν συμπαθοῦμεν τὸσον τὴν ἀθωότητά του, ὅσον οἰκτεροῦμεν τὴν ἐνοχὴν τῆς μητριᾶς. Ἀλλὰ διότι μᾶς κινεῖ ὀλιγότερον τὸν ἔλεον, ὅπερ ἄλλως τε κοινὸν ἔχει μετὰ τῶν δύο Ἰσπολιτών, τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Γαλατικοῦ, δὲν εἶνε διὰ τοῦτο καὶ ὀλιγότερον ἀληθές. Ἄλλως τε πολλὰ τὰ κοινὰ δὲν ἔχει μετὰ τῶν δύο ὁμοιοπαθῶν αὐτῶ. Δὲν εἶνε ὁ ἀσκητικός φιλόσοφος τοῦ Εὐριπίδου, οὐδὲ ὁ παρθενικός ἔρω-

τολήπτος τοῦ Ρακίνα, τοῦ ὁποίου τὴν καρδίαν συν-ετάρκτον ἀβρῶς τῆς Ἀρικίας τὰ θέλγητρα. Ὁ Κρίσπος τοῦ Βερναρδάκη εἶνε ὅσον ἀγνός, τόσον καὶ τραγὸς Ῥωμαῖός· ἀπλοικός καὶ αὐστηρός· σθεόμενος τὸν πατέρα, μαινόμενος ἐναντίον τῆς μητριᾶς· ἐνάρετος ὡς Ῥωμαῖός ἄλλων χρόνων καὶ κάπως βάρβαρος καὶ οὗτος καὶ σκληρός ὡς Ῥωμαῖός τῆς παρακμῆς. Ἄν δὲν ἐπρόφθανεν ὁ πατήρ, θά τὴν ἀπετελείωνε τὴν Φαῦσταν· ἀλλ' ἠθέλησεν ἄλλως ἡ μοῖρα, καὶ φέρεται ἐκεῖνος εἰς τὸν θάνατον. (Τρίτη πράξις).

Τὸ πάθημα τῆς Φαῦστας ἴσως καθαίρει ὄχι τόσον ὁ ἐν τέλει θάνατος αὐτῆς ὁ ἐκ τῶν κανόνων ἐπιβαλλόμενος, ἀλλ' ἡ ἐξομολόγησις αὐτοῦ καὶ ἐνώπιον τοῦ Κωνσταντίνου, μετὰ τὰς δύο προηγηθείσας, τρίτον καὶ ὑπέρτατον μαρτύριον πρὸ τῆς καταστροφῆς εἰς ἣν τὴν ἐξῴθει ὁ ἀλάστωρ, ὡς λέγει, δαίμων. Μεταβαίνει παρ' αὐτῶ, διὰ νά μεσιτεύσῃ ἐκ νέου ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ προγονοῦ, ἐκεῖνος ὅστις τὴν ὑβρίσεν, ὅστις συνελήφθη ὀρμῶν μὲ μάχαιραν δολοφόνον ἐναντίον της. Εἰς τὴν ἀπορίαν, τὴν ἐκπληξίν τοῦ Κωνσταντίνου, μὲ μίαν κραυγὴν ἀπαντᾷ: Ἀπόλυσον ἐκ τῆς εἰρκῆς τὸν Κρίσπον. Ἀλλ' ὅτε ἐκεῖνος ἐμπιστεύεται εἰς αὐτὴν ὅτι δὲν εὕρισκεται εἰς φυλακὴν, ἀλλ' ἀπήχθη διὰ νά θανατωθῇ, ὅτι ἐθανατώθη ὁ ἕνοχος, ἡ Φαῦστα τότε ἡ ἀληθινὴ φανερώνεται μὲ ὅλην τὴν φρίκην καὶ μὲ ὅλον τὸν οἴστρον τοῦ πάθους της: «Ἐθανατώθη, ρεῦ! ἐκεῖνος, ὑπὲρ οὗ ἤρνεϊτο ἡ ὑπεκρίνετο ἡ ἐψεύδετο μέχρι τοῦ νῦν». Καὶ ἐκχύνεται εἰς σφοδρὰς ἐπικολυρικὰς ἀποστροφὰς πρὸ τοῦ συζύγου της καὶ αἰτιάται τὴν σκληρότητά του καὶ πλέκει ῥητορικώτατον ἐπὶ τόπου τὸ ἐγκώμιον τοῦ νεκροῦ, καὶ μετὰ τινὰς δισταγμοὺς καὶ ἀντιστάσεις ὅπως δηλώσῃ τὸ φρικώδες ἀπόρητον, δειλοτέρα τῆς Φαίδρας τοῦ Ρακίνα, ἡ ὅποια ἀκοπώτερον ὁμολογεῖ τὰ πάντα εἰς τὸν Θεῶα — καὶ ὡς ἔχουσα τρόπον τινὰ βαθυτέραν συναίσθησιν τῆς πτώσεώς της, τὸ ἐκστομίζει τέλος τὸ ἀπόρητον: (Ἐρρε σύντροφε τοῦ βίου μου, αἰδῶς...) Τὸν ἠγάπησα τὸν Κρίσπον! — (Τετάρτη πράξις). Ἡ Φαῦστα θά ἐξιλέωσθαι τοὺς ὑπαχθόνιους θεοὺς διὰ τὸν ἄδικον θάνατον τοῦ Κρίσπου. Αὐτὴ ἡ συνείδησις τοῦ Κωνσταντίνου, τοῦ μὴ ἔθνικοῦ πλέον, ἀλλὰ καὶ μὴ Χριστιανοῦ ἀκόμη, ὑπηγόρευε τὸν θάνατόν της ὡς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν τύψεων. Ἀπάγεται τὰ μεσάνυκτα εἰς τὸ θερμὸν λουτρόν, ἵνα θανατωθῇ ἐκεῖ ἀποπνιγμένη κατὰ τὰ πατροπαράδοτα. Ἀλλ' ἐννοοῦσα τὴν τύχην της, ἀρνεῖται νά υποκύψῃ εἰς τὸ δουρικὸν ἐκεῖνο τέλος. Δηλητήριον πίνει, καὶ ἀποσπασμένη τῶν χειρῶν τοῦ φύλακος, ἔρχεται νά ἀποθάνῃ ἐνώπιον τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς του ἐνώπιον καὶ τῆς μητρὸς της, ὄχι κτηνώδης ὡς ἀκούσιος ἄγρια δολοφόνων τεχνῶν, ἀλλὰ σφάγιον ἐκούσιον θεῖας λατρείας καὶ θῦμα αὐτῆς ἐλεύθερον. Καὶ ἀποθνήσκει οὕτω θριαμβευτικῶς, ἀγνή σχεδόν, ἐπιφωνοῦσα: «Ἡμαρτεν ὁ νοῦς τῆς Φαῦστας, ὄχι ἡ σύζυγός σου», ὡς ἡ ἡρώς τοῦ ἀρχαίου τραγικοῦ: «Χεῖρες μὲν ἀγναί, φρὴν δ' ἔχει μίασμά τι», ἀγνοτέρα τοῦ παραδερομένου μεταξὺ νέας πίστεως, παλαιᾶς ἁμαρτίας, καὶ παιδικότητος ὀδύνης καὶ συζυγο-

κτόνου καταπλήξεως αυτοκράτορος, εὐδαιμονεστέρα ἔτι αὐτοῦ· καὶ τὸ τελευταῖόν τῆς παράπονον συνοψίζει ὅλην τὴν οἰκτρὰν μεγαλειότητα τῆς Λύγουστας, τὴν ὁποῖαν αἰφνης κατηύγατεν ὁ ὅσον ἔνοχος, τόσον καὶ θεῖος ἔρωσ :

Κόρη νεαρά
εἰς τὰς ἀγκάλας τὰς αἰμοσταγεῖς ἐνός
Μολῶχ ἐρρίφθην, ὅπου ἡ ἀπαίσιας
ζωὴ μου ὡς φρικτὸν διήλθεν ὄνειρον.
Ἐκ τοῦ ὄνειρου τούτου μὲ ἐξύπνησε
μῖαν ἡμέραν αἰφνης ἐνός ἤρωος
ἡ θεὰ ὄχι ἤρωος· ἀλλὰ θεοῦ.

Τοιαύτη συνετέθη ἡ εἰκὼν τῆς Φαῦστας. Ἡρωὶς κατ' ἐξοχὴν τραγική, τουτέστιν ἐπιβαλλομένη ὄχι διὰ τῆς ἐναργείας τοῦ χαρακτήρος, ἀλλὰ διὰ τῆς σφοδρότητος τοῦ πάθους. Εἰς τὴν διαγραφὴν τῆς συνεκέντρωσε πᾶσαν τὴν δημιουργικὴν του δύναμιν ὁ ποιητής. Ὡς οἱ λυρικοὶ ἐκεῖνοι ποιηταί, οἱ ὁποῖοι συνθέτουσι τὸ ἰνδαλμα τῆς οἴλης των ἀπὸ τὰ εὐωδέστερα τῶν ἀνθέων, καὶ οὗτος ἠθέλησε νὰ πλάσῃ τὴν ἡρώϊδα του ἀπὸ τὰ φλογερώτερα στοιχεῖα τῆς φύσεως. Τὴν ἐλευθερίαν τῆς δημιουργίας του δὲν ἐδέσμευσαν σαφεῖς μαρτυρίαι τῆς ἱστορίας, καὶ ἡ Φαῦστα, ἡρωὶς σκοτεινοῦ θρόλου, ἦτο καὶ ἐκ τούτου προσφορωτέρα πάσης ἄλλης, ἵνα καταστῆ ποιητικὴ πρωταγωνίστρια· γνωρίζομεν ἄλλως ὅτι ἡ παράδοσις εἶνε ποιητικώτερα τῆς ἱστορίας. Ἐνώπιόν τῆς ὠχρῶσι καὶ ὡς δειλὰ κατανεύουσι πάντα τὰ ἄλλα πρόσωπα τῆς τραγωδίας, καὶ αὐτὴ ἡ Μερόπη, τύπος ἀγνώτερος καὶ ὑψηλότερος, (πολλοὶ εὐρίσκουν τὴν Μερόπην καὶ ὡς ἔργον τελειότερον πεπλεγμένον) ἂν πλήττη βαθυτέρον τὸ ἠθικὸν συναίσθημα, ἀλλὰ δὲν σπαράττει τὴν καρδίαν ὡς ἡ νεωτέρα τῆς ἀντίζηλος. Τὴν Φαῦσταν τὴν οἰκτείρομεν, τὴν τρέμομεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγαπῶμεν, καὶ ἐπὶ τέλους τὴν φθονοῦμεν· ἡ πτώσις τῆς μετέχει τοῦ θριάμβου.

Ὀλιγώτερον ποιητικῶς, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀκρίβειαν τὴν ὁποῖαν ἐπέβαλλεν εἰς τὸν ἱστορικὸν ποιητὴν ἡ πολλὰ περὶ αὐτοῦ λαλοῦσα ἱστορία, περιεργότερον κατ' ἐπιράνειαν, ἀλλὰ κατὰ οὐσίαν ἀνθρωπινώτερον ἀναπαρίσταται ὁ Κωνσταντῖνος. Ἄν ἡ Φαῦστα εἶνε ἡ μεγάλη ἐρωτόβλητος τῶν κλασικῶν τραγωδιῶν, καὶ ὁ Κρίσπος εὐθύφρων μέχρι τοῦ ὑπερφυοῦς, καὶ ἡ Εὐτροπία παθητικὴ καὶ ἑτεροκίνητος μήτηρ, καὶ ἡ Ἐλένη σύμβολον μᾶλλον ἢ πρόσωπον, καὶ ὁ Ἀβλάβιος διπλωμάτης αὐλικός, καὶ ὁ Οὐάλλης ἀγαθὸς θερμοκέφαλος, ὁ Κωνσταντῖνος εἶνε ὁ Ρωμαῖος μονάρχης, ὁ πλήρης ἀνεξηγήτων διακυμάνσεων καὶ ζοφερῶν ἀντιθέσεων. Εἶνε ὠπλισμένος, ὡς λέγει περὶ αὐτοῦ ἡ Εὐτροπία, πᾶσαν κελίαν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν· εἶνε στρατηγός καὶ δῆμιος· ἐγύμνωσεν ὁλόκληρον τὸν κόσμον διὰ νὰ ἐνδύσῃ ἐαυτόν. Ὀρκίζεται εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Ζηλεύει τὸν Κρίσπον, διότι τὸν ἀγαπᾷ ὁ λαός, καὶ ὑποστηρίζει τὰς υἰοκτόνους προθέσεις του διὰ ρητῶν τοῦ Εὐαγγελίου: Ἐάν σὲ σκανδαλίξῃ ὁ ὀφθαλμὸς σου, ἐκβαλέ τον! Σφίγγα τὸν ἀποκαλεῖ ὁ Ἀβλάβιος καὶ Μολῶχ ἡ Φαῦστα. Ἀσπλαγχνος, ὄχι ἐκ φύσεως, ἀλλὰ διότι τὸ σκληρὸν θηρίον, ἡ Μοναρχία, τοῦ ἐπιβάλλει τὴν σκληρότητα. Εἰς θάνατον καταδικάζει τὸν υἱὸν του

ἀνεξετάτως, χωρὶς νὰ τὸν ἀκούσῃ, χαίρων ἴσως ἐνδομύχως διότι τοῦ παρουσιάσθη χρυσὴ εὐκαιρία νὰ κορέσῃ τὸν φθόνον του· καὶ μετ' οὐ πολὺ θρηνεῖ τὸν ἀδικὸν φόνον, ὡς ὁ φιλοστοργώτατος τῶν πατέρων. Ἀρνείται νὰ δώσῃ μονομάχους εἰς τὸν λαὸν διὰ τοὺς κίρκους, «Φθάνει ὅσον ἐχυσά οἰκτεῖον αἷμα!», κραυγάζει μετ' ἀποστροφῆς, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπισφραγίζει τὴν ἀπόφασίν του διὰ τοῦ θανάτου τῆς συζύγου του. Τὸν ἐπνίξε, λέγει, τὸ αἷμα τοῦ υἱοῦ του, καὶ ὡς διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ πνιγμοῦ, πνίγει τὴν Φαῦσταν. Ζητεῖ παρὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὴν λήθην, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀνυψῶν ὡς ἐνθους τὸν Σταυρόν, ὀρκίζεται νὰ ἐκτελέσῃ τῆς μητρὸς τὸ θέλημα, νὰ γίνῃ ἀληθινὸς Χριστιανός, καὶ ἐνῶ κατηύγασε σύμπαντα τὸν κόσμον διὰ τῆς οὐρανίας πίστεως, νὰ μὴ μένη αὐτὸς μόνος τυφλὸς πρὸς τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς. Καὶ ὁμως δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀναστῆ τὴν καταδικητὴν τῆς Φαῦστας, καὶ ἀπομένει ἀκίνητος καὶ ἀναυδὸς εἰς τὰς ἰκεσίας τῶν γυναικῶν, ὀργίζεται δὲ ἔπειτα ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ οἴκτου θύματος. Ὁ Κωνσταντῖνος οὗτος, ἐπαναλαμβάνομεν, εἶνε ὁ μᾶλλον τῶν ἄλλων πάντων ἀνθρώπων· ὄχι κατὰ τὰς παλαιὰς καὶ ἰδανικὰς περὶ τοῦ ἀνθρώπου ἰδέας, ἀλλὰ μᾶλλον καθ' ὃν τρόπον ἀπεικονίζει αὐτὸν ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη· ὄχι ὅν αὐτόθουλον, ἐλευθερὸν νὰ ἐκλέξῃ, ὡς ὁ Ἡρακλῆς, μεταξὺ Ἀρετῆς καὶ Κακίας, διότι ἄλλος τις δρόμος διαμέσος δὲν ὑπάρχει μεταξὺ τούτων, ἀλλὰ πλάσμα δεσμευόμενον ὑπὸ σκληρῶν νόμων· σύνθετον, περιπλοκόν, δυσεξήγητον· ὁ ἀνθρώπος τοῦ πολλαπλοῦ ἐγῶ· ὁ διαμορφῶν τὴν θρησκείαν του κατ' ἰδίαν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν, ἀντὶ νὰ διαμορφώσῃται συμφώνως πρὸς αὐτήν, ὡς κοινῶς πιστεύεται· ἐκεῖνος ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ ὁποῖου οὐδὲν ἢ ἐλάχιστον δύναται ὁ νοῦς· ἤρωος μᾶλλον νεωτέρου πραγματικιστικοῦ μυθιστορήματος ἢ κλασικῆς τραγωδίας. Διὰ τοῦτο καὶ ἀκόμη δὲν κατώρθωσα νὰ ἴδω τι ἀνακόλουθον πρὸς τὸν χαρακτήρα τοῦ Κωνσταντῖνου ἐν τῇ τελευταίᾳ πράξει, ὡς ἤκουσα φρονούντας ἄλλους. Ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀπεριφράστως ὁμολογῶ ὅτι εἰς τὴν πράξιν ταύτην, τὴν κατακρινόμενὴν κοινῶς ὡς ψυχρὰν καὶ παρελκυσαν, ἀρέσκονται ἰδιαζόντως, καὶ εὐρίσκω αὐτὴν πολὺ εὐλογον, καὶ σχεδὸν ἀναγκαίαν. Δὲν θέλω νὰ ἀρνηθῶ ὅτι ὑπὸ καθαρῶς δραματικῆν ἐποψίν ὑπολείπεται τῶν προηγούμενων, καὶ ὅτι τὸν τραγικὸν φθόνον καὶ ἔλεον ἀποκορυφοῖ σχεδὸν ἡ τετάρτη πράξις. Ἄλλ' ἂν κατὰ τὸ πάθος εἶνε κατωτέρα ἢ πέμπτη πράξις, ὑπερέχει τῶν ἄλλων κατὰ τὴν ἰδέαν. Ἐν τῇ λαμπρᾷ εἰσαγωγῇ τοῦ Βερναρδάκη εἰς τὸν Εὐριπίδην καὶ τὰς Φοινίσσας του ἀναγινώσκω τὰ ἐξῆς: «Ὁ Εὐριπίδης δὲν προδιέγραψε νηραλίως, ἀλλ' ἐποίησε ἐκβεβακχευμένους ὄχι ἐκ τῆς τοῦ μύθου οἰκονομίας, ἥτις διὰ τὸν Σοφοκλέα ἦτο ὁ κύριος σκοπός, ἀλλ' ἐκ τῆς ἠθικῆς ἰδέας, ἣν ἐζητεῖ νὰ ἐμρυσθῇ εἰς τὸν δι' αὐτὸν ἄγονον καὶ ἀσκοπον μῦθον τῆς παραδόσεως ἡ φιλόσοφος αὐτοῦ διάνοια, καὶ τοῦτο ἦτο δι' αὐτὸν τὸ πᾶν.» Ὁ Βερναρδάκης εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν θαυμαστὸς τοῦ Εὐριπίδου, ὡς εἶνε καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους διαθέρμος ἐκτιμητής, ὡς εἶνε καὶ

τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ καλοῦ ἄκρος καὶ σχεδὸν φανατικὸς θιασώτης. Ὁ τι δὲ περὶ πολλοῦ ποιεῖται ὁ διδάσκαλος, πῶς δύναται νὰ τὸ καταφρονῇ ὁ μαθητής; Τὴν Φαῦσταν του διεμόρφωσεν εὐριπιδεῖως, ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ κύριον στοιχεῖον τῆς τραγωδίας εἶνε τὸ πάθος· ἀλλὰ δὲν ἤρμοξε διὰ τοῦτο νὰ παρίδῃ τὴν ἰδέαν, ἔστω καὶ ἐπὶ μικρᾷ βλάβῃ τῆς οἰκονομίας τοῦ μύθου. Πιθανὸν νὰ τὰ ἐξήντησεν ὅλα τὰ σπύρατα τοῦ τραγικοῦ, εἰς τὴν τετάρτην πράξιν. Ἄλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ μᾶς ἀφήσῃ ἀλυθερήτους μέσα εἰς τὸ τρικυμιῶδες πέλμα τῶν παθῶν· ἔπρεπε νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς κάποιον λιμένα, νὰ προσελκύσῃ τὰ νεορὰ ἡμῶν βλέμματα εἰς ἓνα φάρον, εἰς ἓν ἄστρον· ἔπρεπε νὰ φέρῃ τὴν καθαρίαν. Δὲν φροντίζω τόσον διὰ τὴν καθαρίαν τοῦ Ρωμαίου αυτοκράτορος· σιέπτομαι καλὰ καλὰ ὅτι οὔτε ἡ Ἁγία Ἐλένη μὲ τὸν Τίμιον Σταυρόν, οὔτε τὰ περὶ τῆς μεταθέσεως τοῦ θρόνου σκεδῖα του, οὔτε ὅλος ὁ Ἰορδάνης, καθὼς καὶ ἐκεῖνος λέγει, ρθάνει διὰ νὰ ξεπλύνουν τὴν ἀμαρτίαν του· ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν τὸν εὐρίσκω ὀλιγώτερον συνεπῆ πρὸς ἑαυτόν, ὀλιγώτερον ἀληθινόν, ὀλιγώτερον ἤρωα τραγωδίας· τὴν τραγωδίαν δὲν τὴν ἐκτιμῶ καὶ δὲν τὴν ἀγαπῶ τόσον ὡς εἶδος ποιήσεως τὸ ὁποῖον ἐνθυμίζει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον τὰ κλασικὰ πρότυπα ἢ διὰ τοῦ ὁποῖου ἐφαρμόζονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον οἱ κανόνες τοῦ Ἀριστοτέλους· ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην δυνατὸν καὶ νὰ μὴ ἀφίγη ψυχρὸν, ἐμὲ ὅστις οὔτε ἀρχαῖος εἶμαι, οὔτε αἰσθάνομαι τοὺς κανόνες, ἀλλ' αἰσθάνομαι μόνον τὴν ζωὴν τὴν ἀκανόνιστον. Τὴν τραγωδίαν τὴν ἐννοῶ, καθὼς τὴν βλέπει καὶ καθὼς τὴν ὀρίζει ὁ Σοπερχάουερ, κορυφὴν τῆς ποιήσεως, καθὼς οἶνε ἡ πιστὴ διερμηνεύτρια τῆς ἀνθρωπίνης ὀδύνης. Οὐδὲ πρὸς στιγμὴν ἀμφέβαλα περὶ τῆς καθαρότητος τῆς Φαῦστας· εὐθύς ἐξ ἀρχῆς δὲν τὴν εὐρίσκω ἔνοχον, ἀλλὰ θύμα τῆς Μοίρας, σφάγιον ἐξίλαστήριον ἀμαρτιῶν αἰώνων, τῆς ὁποίας τὸ μόνον ἐγκλημα εἶνε ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν ζωὴν· ὁ θάνατός τῆς δὲν τὴν ἐξαγνίζει, διότι ἀνέκαθεν ἀγνήν τὴν ἀντελήφθη. Ἄλλ' ὁμως ἀνθρώπος εἶμαι· καὶ ζητῶ ἀπὸ τὴν ποίησιν, τὴν ὑψηλοτάτην καὶ εὐγενεστάτην τέχνην, νὰ ἐξεγείρῃ ἐντός μου καὶ πᾶν ὅ,τι εὐγενεστάτον καὶ ὑψηλότατον λανθάνει ἐντός μου· δὲν ἀρκεῖ νὰ μοῦ κινήσῃ τὰ δάκρυα, θέλω νὰ μοῦ κρατῶν καὶ τὸ φρόνημα. Ὑπερτέραν τῶν συγκινήσεων τῆς καρδίας κρίνω τὴν ἀνύψωσιν τοῦ πνεύματος, διότι πολλάκις τὰ ἐκλεκτότατα αἰσθήματα εἶνε αἱ μεταμορφώσεις τῶν φωτεινοτάτων ἰδεῶν. Καὶ εἶνε φωτεινοτάτῃ ἡ ἰδέα τὴν ὁποῖαν ἐν τῇ πέμπτῃ πράξει ρίπτει ὁ ποιητής τόσον ἐπιφυλακτικῶς, ἀλλὰ καὶ τόσον σημαντικῶς διὰ στόματος τῆς Ἐλένης πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον. Ἡ ἰδέα τοῦ Βυζαντίου· ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα: «Ἄφες, τέκνον, τὴν Ρώμην τὴν ἀμαρτωλὴν, καὶ φέρε τὸν πόδα σου ἐκεῖ ὅπου πρῶτον σ' ἐγαίρεισεν ὁ ἥλιος, εἰς τὴν Ἀνατολήν· ἐκεῖθεν τὸ φῶς τῶν ὀμμάτων καὶ τῶν ψυχῶν· ἐκεῖ τὰ στοιχεῖα τοῦ κράτους σου συνέρχονται εἰς ἓν ἀπαραμίλλον κέντρον, τὸ θεσπέσιον Βυζάντιον. Στήσον τὸν θρόνον σου εἰς τὴν ἀνόπνευστον Ἐπτάλορον, εἰς τὴν Ἑλληνίδα Νέαν

Ρώμην σὺ ὁ μητρόθεν Ἑλλην, καὶ ὕψωσε τὸν Σταυρόν ὑπεράνω τοῦ θρόνου σου!» ὁ ποιητής δὲν ἐκφράζει τὴν ἰδέαν ταύτην διὰ πατριωτικῶν μεγαλυχιῶν, εἰς ἃς ἦτο λίαν εὐκολὸν νὰ ἐξολισθήσῃ ἄλλοστις· μᾶς τὴν ἐμρυσθῇ καὶ μᾶς τὴν ὑποβάλλει ὅσον ἀρκεῖ διὰ νὰ κεντρίσῃ ἡ φαντασία καὶ νὰ συγκινήθῃ ἐξ ἄλλης, ἀνωτέρας ἀπόψεως, ἡ καρδία· καὶ ἐπειδὴ εἴμεθα ἄνθρωποι κατ' ἐξοχὴν τότε, ἐνθυμούμεθα ὅτι εἴμεθα καὶ Ἑλληνες, βλέπομεν ὅτι τὰ μεγάλα ἐθνικὰ ἰδεώδη καὶ ὅταν δὲν λαμπρύνῃ τὸ φῶς των τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν οὐδαμῶς ἀλλαγῶν περισώζονται ἢ μόνον ἐν τῷ κόσμῳ τῆς ποιήσεως, ὡς εἰς ἀπαραβίαστον ἄστυον. Καὶ συγκινοῦμεθα καὶ τότε καὶ ἐπιπροσούμεν, καὶ μᾶς ρθάνει αὐτὸ διὰ νὰ θεωρήσωμεν τὴν τελευταίαν πράξιν ὡς τὸ στεφάνωμα τοῦ ὅλου.

Ὁ γῶρος τῆς «Ἐστίας» δὲν ἐπιτρέπει ἐκτενεστέρως διατριβῆς. Περιορίζομεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐν τῷ συνόλῳ τὸ ἔργον τοῦ Βερναρδάκη ἀπεδέχθημεν μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης ὡς καλλιτέχνημα ἀρενωπὸν, γενναῖον, πλούσιον καὶ ἐξοχόν, φέρον πολλαχού τὴν σφραγίδα τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ὑψηλοῦ, φωτεινὸν μετέωρον ἐν τῇ δραματικῇ παραγωγῇ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, δράμα συγκινοῦν, ἀλλὰ καὶ ἐξαίρον, ἀποδεικνύον τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποῖαν διετύπωσεν ὁ Ἐγελος, ὅτι ἡ ποίησις δὲν εἶνε τῶν νεανικῶν ἐτῶν παράφορος διάχυσις, ἀλλὰ τῆς ὠρίμου ἡλικίας εὐχυμὸς καρπός. Εἰς δύο γενικωτάτας κατηγορίας δυνάμεθα νὰ διαίρῶμεν τὰ ἔργα τῆς τέχνης· εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα κατασκευάζονται πειθαρχικώτερον, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων τῶν κλασικῶν προτύπων, καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πλάττονται ἐλευθερώτερον διὰ νέων συνδυασμῶν καὶ πολλάκις ἐναντίον παντός προϋπάρχοντος κανόνος. Συμφώνως πρὸς τὰς ἐποχὰς, τὰς διαθέσεις, τὰς ἀνάγκας, τὰς πεποιθήσεις, τὰς ἰδιοσυγκρασίας ὑπάρχουσι πνεύματα προτιμῶντα τῶν τοῦ πρώτου εἶδους τὰ τοῦ δευτέρου, καὶ τὰν ἀπαλιν· ἢ πνεύματα καταφρονούντα ταῦτα καὶ ἐνθουσιῶντα μόνον δι' ἐκεῖνα, καὶ ἀντιθέτως· ἢ πνεύματα διακυμαινόμενα μεταξὺ τούτων καὶ ἐκείνων, ἐκλεκτικώτερα, ἀσταθέστερα, ἀλλὰ φιλοσοφικώτερα, τιμῶντα τὴν χιλιόμορφον ποίησιν ὑπ' ὁποιονδήποτε πρόσωπον ἢ προσωπεῖον καὶ ἂν αὕτη κρύπτεται. Ἡ «Φαῦστα» ἀνήκει εἰς τῆς πρώτης κατηγορίας τὰ καλλιτεχνήματα· εἶνε ἡ ἐμπνευσμένη συγκεραλαίως ἔργου, βασιζομένου ἐπὶ τῶν κλασικῶν προτύπων καὶ τῶν διδαγμάτων τοῦ παρελθόντος. Τοῦ παρελθόντος ὁμως, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀκόμη νέον δι' ἡμᾶς, καὶ ὄχι μόνον δὲν ἐξήντησε τοὺς θησαυροὺς του, ἀλλ' οὐδὲ παρέσχεν ἀκόμη ἐπαρκῆ δείγματα αὐτῶν. Ἡ «Φαῦστα» πρὸς τοὺς ἄλλους εἶνε τὸ ἔργον τὸ προδίδον, πλὴν τοῦ δεξιῦ δραματογράφου, τὸν ἱστοριομαθῆ, ὅστις ἀπροσκόπτως ἀναγινώσκει εἰς τὰς δέλτους τῶν παρωχημένων χρόνων, ἀνέτως κινεῖται ἐντός τῶν λαβυρίθων του, καὶ εἶνε ὄχι ἐπιπόλαιος κάτοχος τῆς ἐποχῆς τὴν ὁποῖαν ἀναπαρίστα· διὰ τοῦτο καὶ τὸ δράμα του εἶνε μεστὸν ἱστορικῶν ὑπαινιγμῶν καὶ ἐνθυμημάτων· καὶ πλὴν τοῦ ἱστοριομαθοῦς καὶ τὸν ἑλληνομαθῆ, τὸν ἐγκύψαντα εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, ἐκ τούτου δὲ καὶ

μεταχειριζόμενον γλώσσαν, ἣτις εἶνε ἐν ταύτῳ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀδυναμία του.

Ὁ Βερναρδάκης εἶνε ἀριστοτέχνης τῆς καθαρουργίας ἀμφιβάλλομεν ἂν δύναται νὰ γραφῆ ἀρχαῖα γλώσσα μᾶλλον ἀπηλλαγμένη ἀρχαίων ὀνομάτων ἀσυνήθων (πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων) ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ ὡς ἡ τῆς Φαῦστας, καὶ μᾶλλον ἐγκρατῆς καὶ σύμμετρος καὶ σαφῆς, παρὰ τὸ σχοινοτενές τῶν περιόδων τῆς, καὶ ὅπως ἀπηλλαγμένη φραγκισμῶν ὡς αὐτή. Ὡστε τὸ τυχόν μειονέκτημα αὐτῆς δὲν προέρχεται ἀπὸ σφάλμα τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ἐγκρίνεται εἰς αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα τῆς γλώσσης. Τὸ κακὸν εἶνε ῥιζικόν. Ποῖον δὲ εἶνε τὸ μειονέκτημα τοῦτο; Ἡ ἔλλειψις ἐπαρκῶς στοιχείου ζωῆς ἢ τραυματίζουσα ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν γραμμικῶν κινουμένων ψυχῶν τῶν ἥρωων καὶ τῶν μορφῶν αὐτῶν, αἰτίνες πλαστικῆς καὶ ἐπὶ λευκοῦ ἀχρωματιστοῦ μαρμαροῦ καθηλωμένοι, ἀκίνητοῦσιν. Ἀκριβῶς ἂν λείπη χάρισμά τι ἐκ τῆς ὠραίας ταύτης γλώσσης, τοῦτο εἶνε τὸ οἰκτεῖον, ἡ ἀρετὴ τῆς γλώσσης τοῦ Εὐριπίδου· τὸ δημοτικὸν δηλονότι στοιχείον, διὰ τοῦ ὁποῖου, καθὼς λέγει αὐτὸς ὁ Βερναρδάκης, «οἱ ἥρωες γίνονται ἀνθρωπινώτεροι, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ συγκινοῦσι πλεῖστον, διὰ τοῦτο καὶ κινῶσιν ἰσχυρῶς τὸν ἔλεον καὶ τὸν φόβον τοῦ ἀκροατοῦ, ὅπερ οἱ τυπικοὶ ἥρωες τοῦ Σοφοκλέους δὲν κατορθοῦσι διὰ τῆς ψυχρᾶς τῶν γλώσσης». Δὲν θέλω νὰ εἶπω ὅτι ἡ καθαρουργία εἶνε ξένη γλώσσα, ἀλλὰ δὲν ἐγένεν (οὔτε θὰ γίνῃ) τόσον ἰδική μας, ὡς ἡ ἀπλή ἢ ἐθνική μας γλώσσα. Ἡ συγκίνησις δὲ τὴν ὁποίαν γενικῶς ἐξήγειρεν ἡ Φαῦστα, καλὸν θὰ ἦτο νὰ παρατηρήσῃ τις ὅτι δὲν προῆλθε τόσον ἐκ τοῦ ὅτι ἡ γλώσσά τῆς εἶνε εὐκολοῦς καὶ ἐξ ὀλοκλήρου προσιτὴ εἰς τὸ κοινόν, οὐδ' ἐκ τοῦ ὅτι αὐτὴ κατ' εὐθειαν ἀπευθύνεται εἰς τὴν καρδίαν, ὡς πᾶσα ποιητικὴ γλώσσα, ὅσον ἐκ τῆς λαμπρότητος τῆς παραστάσεως, τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης τῆς ὑποκρίσεως, καὶ πρὸ παντὸς τῆς μαντικῆς δυνάμεως τῆς ἐδρευούσης ἐντὸς τῆς καρδίας τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐνίοτε, καὶ ὅταν δὲν τὸ ἀντιλαμβάνεται σαφῶς, τὸ μυρίζεται τὸ ὠραῖον· μία λέξις μας φθάνει, ἐν ἐπιφώνημα, μία κραυγὴ, μία κίνησις, εἰς λυγμὸς, καὶ καταναυσσόμεθα μέχρι δακρύων· ἀνάλογος εἶνε ἡ ψυχικὴ κατάστασις τῶν εὐσεβῶν εἰς τοὺς ναοὺς τὴν ἐσπέραν τῆς Μεγάλῃς Πέμπτης· δὲν περιμένουν, διὰ νὰ συγκινηθοῦν, νὰ τοὺς ἐξηγηθῆ τὸ κείμενον τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὅπως δὲ ποτε τὸ ἔργον τοῦ Βερναρδάκη, τοιαύτης ὑποδοχῆς ἀξιοθῆναι, ἐπῆλθεν ὡς ἀπροσδόκητον ὄπλον εἰς τὰς τάξεις τῆς καθαρουργίας ποιήσεως· θὰ ἠδύνατο δὲ καὶ νὰ λύσῃ ἐπὶ τέλους τὸ ζήτημα, ὡς ἰσχυρίσθη ἐν τῷ δικαίῳ τῆς ἐνθουσιασμῶ ἢ ἀγαπητῆ μου «Ἐφημερίδα», ἂν ἐδίδοτο ἀφορμὴ νὰ κρίνωμεν τὴν δύναμιν τῆς καθαρουργίας εἰς τὴν δραματικὴν ποιήσιν, ἐν ἀντιπαράθεσιν πρὸς δραματικὰ ἔργα ἀναλόγου ἐπιβολῆς γεγραμμένα εἰς τὴν δημοτικὴν. Μόνον ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ τῶν καθαρουργῶν ἔργων πρὸς τὰ δημοτικὰ ἐν τῇ ἐπικολυρικῇ ποιήσῃ ἐμορφώσαμεν γνώμην περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῶν δευτέρων· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὸ θέατρον, ἐπὶ τοῦ παρόντος,

τοιοῦτος παραλληλισμὸς ἀδύνατον νὰ γίνῃ, δύσκολον ἐκ τούτου νὰ διαμορφωθῆ θετικὴ τις γνώμη περὶ τοῦ ζητήματος. Ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία τῆς «Φαῦστας», δὲν πρέπει νὰ τρομάξῃ τοὺς θιασώτας τῆς ἀπλοπείας, ἀλλὰ νὰ τοὺς κεντρίσῃ πρὸς ἐργασίαν. Ἀς εὐχρηθῶσιν οὗτοι νὰ ἀποκτήσῃ τὸ θέατρον ἕνα ἄλλον Βερναρδάκη, ὅστις δὲν θὰ περιορισθῆ, ὡς ὁ πρῶτος, νὰ εἶνε κατὰ θεωρίαν μόνον ἄκρος καὶ φωτεινότητος ἐκτιμητῆς τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ἀλλὰ τὴν ἐκτίμησιν του, συνεπέστερον, θὰ συνεχίσῃ καὶ ἐν τῇ πράξει, εἰς ἔργα δημιουργικὰ. Τότε ἂς ἀνοιχθῶσιν αἱ δέλτοι καὶ ἕκαστος ἂς κριθῆ κατὰ τὰς πράξεις του.

Ὅλίγα ἔπρεπε νὰ εἶπω καὶ διὰ τὴν παράστασιν· δυστυχῶς δὲν δύναμαι οὔτε ὀλίγα νὰ εἶπω· ὅθεν περιορίζομαι νὰ σημειώσω ξηρότατα, ὅτι ἐκ τῆς ὅλης διδασκαλίας τοῦ ἔργου ὑπὸ τῶν δύο θιάσων ἐκ τριῶν μόνον ἠθοποιῶν ἀπεκόμισα ἀξίας μνείας ἐντυπώσεις. Ἐκ τοῦ κ. Ταβουλάρη, τὸν ὁποῖον εὐρίσκω παραστατικώτατον Κωνσταντῖνον, τῆς δεσποινίδος Βερώνη, τὴν ὁποίαν εὐρίσκω ἀξίαν ἐκτιμήσεως Φαῦσταν, καὶ τῆς Εὐαγγελίας Παρασκευοπούλου, α' Ἡοῦς, ἀλλὰ ἀγρίας, βαρβάρου Ἡοῦς, τὴν ὁποίαν θαυμάζω.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΤΟ ΣΟΥΝΙΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΚΥΝΗΓΟΙ

Ἀπὸ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς τὸ ὄρτυκιον ἢ ὄρτυξ τοῦ γένους τῶν περδικῶν, τῆς τάξεως τῶν ἀλεκτοριδοειδῶν, (*Perdix coturnix*) τὸ χάριεν ἀποδημητικὸν πτηνόν, μὲ τὴν ὠραίαν μικροτάτην κεφαλὴν καὶ τοὺς διαρκῶς πάλλοντας γλυκεῖς ὀφθαλμούς, ἦτο ἀντικείμενον δεινῆς καταδιώξεως.

Ἄν τότε τὰ εἰλκυον τὴν νύκτα διὰ πυρῶν καὶ τὰ συνελάμβανον διὰ τῶν δικτύων, μέθοδος, ἣν ἐφαρμόζουσαν ἀκόμη καὶ σήμερον ἐν Μάνῃ μὲ μικρὰς παραλλαγὰς ἀπὸ τῆς συνταγῆς τοῦ κυνηγετικοῦ τοῦ Ξενοφῶντος, σήμερον ὁ δαίμων τοῦ ὀλέθρου ἐνσκήπτει κατ' αὐτῶν δι' ἐκπυροσκοπήσεων κεντροφλεγῶν ὄπλων τῶν 16 καὶ 12, καὶ μόνη ἐλησμονήθη εὐτυχῶς ἡ ὀρτυγοκοπία τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, παῖγνιον δηλαδὴ διὰ τοῦ ὁποῖου οἱ ἀργοὶ τῶν Ἀθηνῶν διεσκέδαζον κτυπῶντες μακρόθεν ἐπιδεξιῶς τῶν ταλαίπωρων πτηνῶν τὰς κεφαλὰς, ἢ ἀσκούντες αὐτὰ εἰς μονομαχίας, περὶ τῆς ἐκβάσεως τῶν ὁποίων ἔθετον ἐμμανῆ στοιχῆματα, ἐξ οὗ καὶ αἱ λέξεις ὀρτυγομανῆς καὶ ὀρτυγομανία, ὅπως καὶ τὰ ξανθὰ τῆς Ἀλθιόνος τέκνα μὲ τὴν ἀλεκτρονομαχίαν.

Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν τὰς παλαιὰς ἱστορίας, καὶ ἂς ἀσχοληθῶμεν μὲ τὸ παρόν.

Μόλις προσεγγίσῃ ὁ Σεπτέμβριος, ἡ νοτιὰ ἄκρα τῆς Ἀττικῆς ἀπὸ Σουνίου μέχρι Λεγρενῶν γίνεταί τὸ ἐντευκτῆριον ὄλων τῶν ἐν Ἀθήναις Νεμρῶδ, αἰτίνες μεταβαίνουν ἐκεῖ, ὅπως ἐκ προμελέτης καὶ ἐσκεμμένως ἐξολοθρεύσων τρυγῶνας καὶ ὄρτυκια, πράξις, ἣτις διὰ πολλοὺς φθάνει μόνον μέχρι τοῦ σταδίου τῆς ἀποπέρας.

Ἡ αὐτὴ ψυχοπάθεια, ἣτις κατέχει καὶ ἐμὲ ἀπὸ

μικρᾶς ἡλικίας, μὲ εἶχε φέρει πρὸ πέντε ἡμερῶν εἰς Σούνιον.

Ἦτο, ἐνθουμοῦμαι, Κυριακῆ, 29 Αὐγούστου, ὡρα ὀγδόη τῆς πρωίας, ὅτε καταβελθὴν ἐκ τοῦ καμάτου καὶ ἰδίως τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος, ἔχων δὲ ἤδη ἱκανὰ ἐν τῷ σάκκῳ θύματα, ἐκάθισα πρὸς στιγμὴν ἐπὶ βράχου προέχοντος, ὅπου ἔφθανε δροσερὰ ἀνέμου ῥιπή, μεταξὺ τῶν θέσεων Βασιλοπούλας καὶ Ἀγριλέζας. Ἀφοῦ ἐξεφορτώθην τὸν ματαρᾶ μὲ τὸ παρήγορον δροσερὸν νερὸ καὶ ἔκυπτα διὰ νὰ ποτίσω τὸν σκύλον μου, τὸν Φῶρ, ὁ ὁποῖος ἄφρινε νὰ αἰωθεῖται ἐπιδεικτικῶς πηγιαία ἢ γλώσσά του εἰς ἐνδειξιν τῆς φλεγούσης αὐτὸν δίψης, εὐρίσκω λησμονημένα ἐκεῖ, σάκκον δικτυωτόν, περιέχοντα δύο ἕως τρία ὄρτυκια, διότι ὁ ἀκριβὴς αὐτῶν προσδιορισμὸς ἦτο ἀδύνατος, καθ' ὅσον ἦσαν μασσημένα, κρεουργημένα καὶ εἰς κατάστασιν ζύμης, ἐν συμφυρμῷ πτεῖλων καὶ σαρκῶν, καὶ δεύτερον, σημειωματικώτατον μὲ μαῦρον περιβλήμα, τοῦ ὁποῖου αἱ πλεῖστοι σελίδες ἦσαν κεκαλυμμένα μὲ λεπτὴν διὰ μολυβδοκοκκιδίου γραφὴν.

Ἐφυλλομέτρησα τὰς σελίδας, μετὰ τῆς ἐλπίδος ὅτι θὰ ὠδηγούμην ἐξ αὐτῶν εἰς τίνα νὰ ἀποδώσω τοῦτο, ὡς καὶ τὸ θήραμα, ἀλλ' οὐδεμία ἐνδειξις περὶ τοῦ κυρίου τῶν ἀπολεσθέντων. Δὲν ἐνόμιζον, ὅτι εἶχον καθῆκον νὰ στείλω ἐκ Σουνίου εἰς τὰς ἐφημερίδας εἰδοποιήσεις περὶ τῆς εὐρέσεως αὐτῶν. Ἄλλως τε ἐπὶ τοῦ πατὸς τούτου τῶν δύο ἢ τριῶν ὄρτυκιῶν, τὰ ὁποῖα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἶχον φρονεῖθῆ τὸ ἀπόγευμα τῆς προτεραίας, εἶχον ἐπικαθῆσαι λεγεῶνες μυιῶν, ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι, ὅπως ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αἱ γλαυκῆς, ἐπικάθηνται καὶ αὐταὶ ἐπὶ τῶν ψοφημίων. Ἀντεπροσωπεύοντο ἐκεῖ κατὰ μυριάδας ἢ μυρία τοῦ κρέατος, ἢ ἐπιλεγομένη ἐμετικὴ (*Musca vomitoria*) καὶ ἡ χρυσοπράσινος τῶν ἀγρῶν (*Musca caesar*).

Ἐκρίνα καθῆκόν μου νὰ μὴ τοὺς ἀφαιρέσω τὴν πολυτίμον λείαν καὶ ἀπεμακρύνθην ἀποκομίζων μόνον τὸ χειρόγραφο.

Ἀφοῦ τὸ ἀνέγνωσα εἶδον μετὰ φρίκης ἀνθρώπου λατρεύοντος θρησκευτικῶς τὴν Τέχνην, ὅτι εἶναι ἔργον βεβήλου, τὸν ὁποῖον κυνηγοὶ ἀπερίσκεπτοι παρέλαβον εἰς τὴν ἐκδρομὴν τῶν, εἰσάγοντες τὸν ἀλιτρὸν αὐτὸν εἰς τὰ κυνηγετικὰ Ἐλευσίνια, διὰ νὰ σατυρίσῃ ἀγνωμόνως κυνηγοὺς καὶ κυνηγεία, τὸ εὐγενέστερον δηλαδὴ τῶν παθῶν καὶ τὴν ἀριστοκρατικώτερον τῶν ψυχαστριῶν.

Δημοσιεύω ἐν τούτοις κατὰ λέξιν τὸ ὑπόμνημα τοῦτο, ἀφοῦ ἐκ πολλῶν αὐτοῦ περικοπῶν προκύπτει ὅτι ἦτο προσωρισμὸν διὰ τὴν δημοσιότητα, καὶ διὰ νὰ ἴδουν οἱ φίλοι καὶ σύντροφοί του ὁποῖον ὄριν ἔθερμαναν. Θὰ ἠδίκουν τὸν ἀναγνώστην ἂν ὑπέθετον, ὅτι θεωρεῖ ἀναγκαῖον νὰ ἀποδοκιμάσω ῥητῶς τὸ περιεχόμενον τοῦ κακοβούλου τούτου λιθέλλου.

Ἐν Σουνίῳ, ἀπὸ τῆς σκηνῆς, τὴν νύκτα τῆς 27 ἢ πρὸς τὴν 28^{ην} Αὐγούστου, ὡρα πρώτη μετὰ τὸ μεσονύκτιον.

Ἐπῆρξα πολὺ ἀτυχῆς, ἔχων τέσσαρας φίλους κυνηγοὺς καὶ ἔτι ἀτυχέστερος συναντήσας αὐτοὺς

εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ Χαραμῆ τὴν παραμονὴν τῆς εἰς Σούνιον ἐκστρατείας τῶν διὰ τὸ κυνηγῆ τῶν ὀρτυκιῶν.

Ἀκόμη δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐννοήσω πῶς ἐγὼ ὁ τόσον φρόνιμος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος μετρῶ δέκα καὶ κόβω ἕνα, ὡς λέγουσιν διὰ τοὺς καλοὺς ῥάπτας, ἀφῆθη νὰ παρασυρθῶ μὲ τόσην ἐλαφρότητα ἀπὸ τὰς λαμπρὰς προτάσεις τῶν, ἀπὸ τὰς μαγικὰς περιγραφὰς τῶν ἀμυθητῶν κυνηγετικῶν τέρεψων κατὰ τὴν ἐκφρασιν τοῦ οἰκιστοῦ μου ἐξ αὐτῶν τοῦ Γεωργίου * * *, ὅπως καλὰ καλὰ δὲν δύναμαι νὰ καταλάβω πῶς ἐγὼ εὐρίσκομαι ὑπὸ σκηνῆν, μουσκευμένους τὴν νύκτα ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, ὡς νὰ δίδῃ εἰς ἐμὲ καὶ τὰ ἐνδύματά μου ἀόρατος χεῖρ ἀτελευτήτους σφουγγαριᾶς καὶ τὴν ἡμέραν ψνόμενος μὲ θερμοκρασίαν 40 βαθμῶν καὶ ἀτμοσφαῖραν ἀσφυκτικὴν, ὡστε νὰ μοῦ ἔρχεται διάθεσις νὰ κρεμάσω καὶ ἐγὼ ἐξω τοῦ στόματος τὴν γλώσσαν, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ὀκτῶ συνοίκων μας ἐν τῇ σκηνῇ σκύλων.

Καὶ ὅμως δὲν παρεδόθη ἀνευ ἀντιστάσεως ὁ ταλαίπωρος. Τοὺς εἶχα ἐξομολογηθῆ ἀνευ περιστροφῶν, ὅτι ποτὲ δὲν ἐκυνήγησα, ὅτι τὰ ὄρτυκια δὲν τὰ εἶχα γνωρίσει ποτὲ παρὰ ψημένα, πιάφι ἢ σαλμί, ἰσχύτως δὲ καὶ βραστά κρύα μὲ μουστάρδα καὶ ῥαπανάκια, ὅτι τὰ μόνα ὄπλα, ὅσα εἶχα ῥίψει ποτὲ ἦσαν εἰς τὴν σκοποβολὴν. Διότι ἄλλοι παρόμοιοι φίλοι μὲ εἶχον ἀναγκάσει ἄλλοτε νὰ γείνω μέλος τῆς ἐταιρίας τῆς ἐπὶ σκοπὸν βολῆς, ὅποτε ὅμως ὁ στόχος ἐχρησίμευεν εἰς ἐμὲ, ὅπως εἰς τοὺς ναυτιλλομένους οἱ φάροι, παρεκκλίνοντα πάντοτε, ὡστε ποτὲ νὰ μὴ κινδυνεύσῃ ἡ σφαῖρά μου νὰ συντριβῆ ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ὅποτε μίαν μόνην ἔσχον ἐπιτυχίαν, διότι εἶχα κατορθῶσαι νὰ φρονεῖσω κατοικίδιον μελιταῖαν αἶγα, ἢ ὁποῖα ἔθωσκεν ἀμέριμος τετρακόσια μέτρα ὄπισθεν καὶ ἰσάριθμα πλαγίως τοῦ ξυλίνου στόχου.

Τοὺς εἶπα, ὅτι δὲν αἰσθάνομαι καμμίαν κλίσιν δι' αὐτὴν τὴν ἄγνωστον εἰς ἐμὲ τέρεψιν, ὅτι δὲν ἔχω ὄπλον, ὅτι δὲν ἔχω σκύλον, ὅτι δὲν ἔχω κυνηγετικὴν ἐνδυμασίαν. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν καὶ αἱ προσφοραὶ τῶν ὑπερενίκησαν ὄλην μου τὴν ἀντίστασιν καὶ τὴν πρωίαν τῆς γῆς ἀπὸ τῆς τῆς ὡρας εὐρέθη μετὰ τῶν κυρίων τούτων πρὸ τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου Λαυρίου.

Μὲ ἐβάρυνεν ἡ κυνηγετικὴ ἐνδυμασία καὶ ἡ βαρεῖα πανοπλία, ἀλλ' ἀκόμη περισσότερον μὲ ἐβάρυνε τὸ γελοῖον, τὸ ὁποῖον ἠσθανόμην, ὅτι μὲ περιέβαλλον, ὡς ποδῆρης χιτῶν, ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

Ἐἶχον στέψει τὴν κεφαλὴν μου οἱ καλοὶ φίλοι μὲ μίαν κάσκην λευκὴν, μὲ ὀριζοντίους γύρους πλατυτάτους, ἢ ὁποῖα τῇ φιλοτίμῳ συμπράξει τοῦ μελαψοῦ προσώπου μου καὶ τῶν γωνιωδῶν ὀφθαλμῶν μου, μὲ ἀνεδείκνυε Τογκινέζον ἀμιγροῦς αἵματος, ἀντὶ ἀπογόνου τοῦ Περικλέους, ὁποῖος εἶμαι δικαιοματικῶς. Μοῦ ἀνήτησαν χιαστὶ ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου πρὸς τὸ δεξιὸν πλευρὸν καὶ τὰν ἀπάλιν, βαρεῖας φουγιγιοθήκας, ὡς νὰ ἤμην Κιρκάσιος καὶ μὲ ἠνάγκασαν νὰ φορέσω μπόταις κεραμοσφρόους, ὑψηλὰς ἄνω τῶν γονάτων, μὲ χῶνας εὐρείας, αἰτίνες μοῦ ἀνέμνησαν τὴν περιβολὴν τοῦ Ἐρνάνη καὶ τοῦ Ροῦη-Βλάς. Εἰς ἐπίμετρον δὲ μὲ ὤπισσαν διὰ του-

φεικίου νεωτάτου συστήματος Χάμερλες, ὡς μοῦ τὸ ὠνόμασαν, ἀνευ σφυρῶν, τῶν ὁποίων τὴν λειτουργίαν ἀντικαθιστᾷ ἰσοπεδικὸς μηχανισμός. Ἐπειδὴ δὲ πάντοτε μοῦ ἤρσαν αἱ γαλαί, τῶν ὁποίων οἱ κύριοί των ἐκ λεπτοτάτης φιλοκαλίας ἀποκόπτουν τὰ ὦτα, εὔρον πολὺ ὠραῖον καὶ τὸ ὄπλον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ταῖς ὁμοιάζει καταπληκτικῶς ἔνεκα τῆς ἑλλείψεως τῶν σφυρῶν.

Ἄλλ' ἢ καλωσύνη των δὲν περιωρίσθη ἕως ἐδῶ. Κυνηγὸς ὀρτυκιῶν, μοὶ εἶπον, χωρὶς σκύλον εἶναι γελοῖος· καὶ ἐπειδὴ ἐκλήδοντο τῆς ὑπολήψεώς μου, μοῦ ἔδωσαν νὰ κρατῶ ἄλυσον, ἧτις κατέληγεν εἰς περιλαίμιον, τὸ ὁποῖον περιέβαλλε τὸν εὐγενῆ τράχηλον ὠραίου σκύλου Γκόρντον Σέττερ τὴν φυλὴν. Τὸν σκύλον τοῦτον ὁ φίλος μου Γεώργιος, ὅστις ἦτο καὶ ὁ κύριός του, ὠνόμαζεν Οὐσκῶκ, εἰς ἀνάμνησιν δὲν ἐνθυμοῦμαι τίνας μυθιστορικοῦ πειρατοῦ.

Τὰ μαρτύριά μου ἤρχισαν ἀμέσως ἀπὸ ἐκείνης τῆς στιγμῆς.

Ἐν πρώτοις ἀντὶ νὰ τὸν ὀδηγῶ ἐγὼ τὸν Οὐσκῶκ, μὲ ἐρυμούλακι ἐκείνος, μὲ δύναμιν ὑπερβαίνουσαν τὴν τῶν ἰσχυροτέρων ῥυμουλικῶν τοῦ Δουνάθειας, πρὸς ἄλλα συμπλέγματα κυνηγῶν, οἱ ὁποῖοι ἀνέμενον τὴν ἀμαξοστοιχίαν καὶ εἶχον σκύλους, τῶν ὁποίων ἢ συναναστροφή διὰ λόγους σοβαροῦς βεβαίως, ἀλλ' εἰς ἐμὲ ἀγνώστους ἦτο εὐαρεστοτέρα εἰς τὸν Οὐσκῶκ. Ἐχρειάσθη δὲ ὅλον τὸ κύρος τῆς παρεμβάσεως τοῦ κυρίου του καὶ πρὸ πάντων τῆς μάστιγός του διὰ νὰ τὸν συγγρατήσῃ.

Εἶχεν ἤδη ἀρχίσει ἡ φόρτωσις τῶν πραγμάτων, ὀλοκλήρου οἰκοκυριοῦ, ἀπαραιτήτου εἰς αὐτὰς τὰς ἐκδρομάς· στρομάτσα, λυόμενα κλίνας, μαγειρικά σκευῆ, κάλαθοι τροφίμων, δέματα, βαλίτζαι καὶ ὅσα ἄλλα χωρεῖ τοῦ ἀνθρώπου ὁ λογισμός.

Ἦλθε τώρα καὶ ἡ ἰδική μας ἡ σειρά νὰ ἀνέλθωμεν εἰς τὴν ἀμαξοστοιχίαν. Ἄλλ' ἐδῶ ἄλλο ἐπισόδιον.

Κύριοι, λέγει ὁ ὀδηγός, τὰ σκυλιὰ θὰ πᾶνε στὴν ἀποθήκη. Τὸ λέει ὁ κανονισμός. Δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐνοχλοῦν ἐδῶ μέσα τοὺς ἐπιβάτας.

Πῶς, κύριε; Καὶ τί ἐνόηλασι θὰ κάμουν εἰς τοὺς ἐπιβάτας, παρακαλῶ, ἔτσι καλομαθημένα ζῶα; Τὰ σκυλιὰ μας, Κύριε, ἐπλήρωσαν ἀπὸ μισὸ εἰσιτήριο, ὅσα θὰ ἐπληρώναμε γιὰ τὰ μικρὰ μας, ἂν εἶχαμε παιδιὰ, ὅσα θὰ εἶδναμε γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἂν εἶχαμε τὴν τιμὴ νὰ ἤμεθα ἀξιωματικοὶ τοῦ κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ· καὶ θὰ πᾶνε στὴν ἀποθήκη; Τί λέει; Δοκίμασε νὰ τὰ βάλῃς καὶ μιλοῦμε. Δὲν εἶναι οὔτε μπακαλαῖοι οὔτε τουλούμια.

Μετὰ μικρῶν ἀντίστασιν οἱ κανονισμοὶ ὑπεχώρησαν ἐν τάξει εἰς τὴν θρασύτητα, τὸ ὁποῖον ποτὲ ἄλλοτε δὲν συνέθη παρ' ἡμῖν.

Ἐξεκίνησεν ἡ ἀμαξοστοιχία. Εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς ἀμάξης, ὅπου εἶμεθα οἱ τέσσαρες φίλοι μου, οἱ ὅκτω σκύλοι καὶ ἐγὼ, εὐρίσκετο εἰς καθολικὸς ἱερεὺς, ξηρὸς, ὑψηλὸς μὲ ῥάσον στενώτατον, κουμβωμένον, ὡς ῥεδιγκάτα καὶ διήκον μέχρι τῶν ποδῶν, καταλαμδάνων ἐν τῇ γωνίᾳ θέσιν δέκα δακτύλων τὸ πολὺ, ὀνομαζόμενος Δὸν Φραγκίσκος· μετ' αὐτὸν δὲ μία παχυτάτη φεσοφόρος, εἶδος σακολέβας ἐκτοπισμοῦ τριακασίων τόννων, μὲ χρυσόπλεκτον φούν-

ταν, βραχεῖαν πόλκαν καὶ τὴν κλασικὴν μεταξίνην φούσταν τὴν ἰόχρουν καὶ χρυσαίζουσαν· καὶ παρ' αὐτῇ ἡ θυγάτηρ τῆς, εὐειδῆς, ἱματισμοῦ ἀψόγου κομψότητος, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα διδασκαλικὸν προῖόν τοῦ Ἀρσακείου.

Πρὶν ἀναχωρήσωμεν, μαζὺ μὲ τὰς ἐφημερίδας ἠγοράσαμεν καὶ κολουρία. Ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ φανῆ ἀναξία μνείας ἢ λεπτομέρεια. Τὴν ἀναφέρω ἐν τούτοις, ἂν καὶ ἐπουσιώδη, διότι θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης, ὅτι, ὅπως εἶχεν ἀνακαλύψει καὶ ἀνακοινώσει ποτὲ ὁ γυμνασιάρχης μου εἰς τὰς ἐνιαυσίους ἐξετάσεις «καὶ ἐν τῷ βίῳ τῶν ἐθνῶν ὡς καὶ ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀτόμων πολλακίς μικρὰ αἰτία παράγουσι μεγάλα ἀποτελέσματα».

Καὶ ἦτο ὀρθοτάτη ἡ ἀνακάλυψις του. Διότι ἐνῶ μέχρι τῆς ὥρας ταύτης τὰ πάντα ἔβαινον ὁμαλῶς, οἱ δὲ ὀκτὼ σκύλοι ἐρεγγον ἐξηπλωμένοι ὑπὸ τὰ ἐδώλια, αἴφνης μοῦ κατέβη ἡ μεγαλοπρεπῶς ἡλιθία ἰδέα, νὰ δώσω εἰς τὸν δι' ἐμὲ προωρισμένον σκύλον τὸν Οὐσκῶκ, ἐν κολουρίᾳ, διὰ νὰ κάμωμεν στενωτέραν γνωριμίαν.

Δὲν ἐξηραίνετο καλλιτέρα τὸ χέρι μου; Τί ἦτο τὸ μῆλον τῆς Ἐριδος, πρὸ τῆς ἀστόχου ταύτης δωρεᾶς καὶ τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ, τοῦ ὁποίου ἐγενόμην δι' αὐτῆς ὁ ἀκούσιος αἰτίος;

Κατ' ἀρχὰς ὁ Οὐσκῶκ ἐγρύλλισε προκλητικῶς, καὶ τοῦτο, ἐνῶ οἱ ἄλλοι σκύλοι ἐκοιμῶντο, καὶ ἐνῶ αὐτὸς κατεῖχε τὸν θησαυρὸν, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἶχε διανοηθῆ νὰ τῷ ἀμφισβητήσῃ.

Εἰς τὸν προκλητικὸν τοῦτον γρυλλισμόν, τὸν ἄσκοπον, τὸν μωρὸν, ὅστις ἐχρησίμευσεν ὡς σάλπιγμα τῆς Ἀναστάσεως ὄλων τῶν συναδέλφων του καὶ ὄλων τῶν ἀρπακτικῶν ἐνστικτῶν αὐτῶν συνάμα, εὔρον πολλὴν ἀναλογίαν ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς χρησιμότητος πρὸς τὸν θεσμόν τῆς προκλήσεως εἰς ἀγωγὴν τῆς σοφῆς ἡμῶν δικονομίας, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ κατέχων μακαρίως πράγμα τι, δύναται ἐν τούτοις νὰ προκαλέσῃ εἰς δικαστικὸν ἀγῶνα ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀντιπαισούνται ἐπ' αὐτοῦ δικαιώματα. Ἄγνοα ὅμως ἂν ὁ Μκουρερ ἐδανείσθη τὸν θεσμόν τοῦτον ἀπὸ τοὺς σκύλους, ἢ οἱ σκύλοι ἀπὸ τὸν Μκουρερ.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ γρυλλισμοὶ γενικευθέντες μετεβλήθησαν εἰς ὕλακας, εἰς ὠρυγὰς. Ὁ Οὐσκῶκ ἐπεριδόμενος τῆς γωνίας, κάτωθεν τοῦ καθίσματός μου, προέτεινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπεδείκνυε φιλαρέσκως τοὺς ὀδόντας, πατῶν τὸ κολουρί διὰ τῶν προσθίων αὐτοῦ ποδῶν.

Ἐνθυμήθη τότε τὰς παραδόσεις μακαρίτου καθηγητοῦ μου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀπόδειξις τοῦ ἐμφύτου τοῦ Δικαίου τῆς Ἰδιοκτησίας εἶναι ὁ ἐνστικτός ζῆλος, μὲ τὸν ὁποῖον τὰ μικρὰ παιδιὰ καὶ τὰ ζῶα προστατεύουν τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα τοῖς ἀνήκουν. Ἀλλὰ βλέπων, ὅτι μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀγίου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὁ Οὐσκῶκ ἠμύνετο τῆς ἰδιοκτησίας του καὶ οἱ ἄλλοι ἐπτά σκύλοι ἐπετίθεντο νὰ τῷ τὴν ἀραιοῦσουν, ἔκμα τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ εὐστόχου παραδείγματος τοῦ καθηγητοῦ μου, ὅτι ἡ ἰδιοκτησία πρέπει νὰ εἶναι

Φρέσκα ἑρῶα!

ἐπίσης ἐμφύτον καὶ ἱερὸν δικαίωμα καὶ διὰ τὸν κατέχοντα, ὅσον καὶ διὰ τὸν ζητοῦντα νὰ τὴν ἀφαιρήσῃ.

Ἄλλὰ δὲν ἦτο κατάλληλος ἡ στιγμή διὰ φιλοσοφικὰς σκέψεις. Δὲν ἦτο πλέον σκυλοκαυγᾶς ἀπλοῦς ἢ το λυσσώδης ἀλληλοσπαραγμός ἐν τελείᾳ συγχύσει καὶ συμφυρῶ ἐπιτιθεμένων καὶ ἀμυνομένων· διότι τὸ κουλούρι εἶχε κοπῆ δυστυχῶς εἰς τεμάχια, καὶ συνεκροτοῦντο διὰ τὴν κατάληψιν αὐτῶν καὶ πάλιν διελύοντο διπλαῖ καὶ τριπλαῖ συμμαχίαι. Ὀρυγαὶ λεγεῶνος δαιμόνων, κτρακυλίσματα, κρουουργίαι παρὰ τοὺς πόδας μας, οὐς μάτην ἀπεπειρώμεθα νὰ ἀνασύρωμεν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν κρίσιμον ἡ Ἀρσακειὰς ἐκρίνεν ἐπίκαιρον νὰ λειποθυμήσῃ, πίπτουσα ἐπὶ τῶν ἀνωμάτων καὶ βραχυδῶν κλιτύων τοῦ στήθους καὶ τῆς κοιλίας τῆς μητρὸς τῆς. Ἐκείνη δὲ πάλιν, ὡς βράχος ἀποσπώμενος ὑπὸ σεισμοῦ, κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ τλήμονος καθολικοῦ ἱερέως, ὅστις συσταλεῖς ὄπισθεν αὐτῆς, ὑπέστη ἑκλειψὶν ὀλικήν.

Συγχρόνως εἰκὼν πρωτοφανῆς ἐκ παραδόξου ὀφθαλμαπάτης παρέστη ἐνώπιόν μου.

Ἐκ τῆς καταπτώσεως ἐπὶ τοῦ Δὸν Φραγκίσκου, τῶν ὄγκων τῆς φεσοφόρου, οἵτινες τὸν κατεκάλυψαν, ἐνεκα τοῦ ὑψηλοτέρου ἀναστήματος τοῦ ἱερέως, μόνος ἐπέπλεεν ἐπὶ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ὁ μέλας ἱερατικὸς πῖλος, ὅστις ἐφαίνετο φερόμενος ὑπ' αὐτῆς τῆς ἰδίως ἀνωθεν τοῦ φρεσίου τῆς, ὡς ἄλλως ἀγισσύνης. Καὶ τὸ χειρότερον, νὰ ὑποθέσω, ὅτι ἀκούω τὴν φεσοφόρον, στεφομένην πάντοτε ὑπὸ τοῦ ἱερατικοῦ καστορίνου πῖλου μὲ τοὺς μεταξίνους κλωσσούς, ψιθυρίζουσαν λατινικὰς προσευχὰς. Τῷ ὄντι λεπτὴ φωνὴ ὡς ἐγγαστριμύθου ἐπληξε τὰς ἀκοὰς μου, Domine exaudi orationem meam.

Ἦτο βεβαίως ὁ ἀτυχῆς ἱερέως, ὅστις τὴν στιγμήν ἐκείνην τὴν φοβερὰν ἀναμνησθεῖς φαίνεται, τῆς ἐποχῆς τῶν διωγμῶν, καὶ τῶν μαρτύρων τοῦ χριστιανισμοῦ, οὐς ἐρρίπτον εἰς τὰ θηρία, ἐψιθυρίζεν ὄπισθεν τῶν ὄγκων τῆς φεσοφόρου τὰς εὐχὰς τῶν ἀγωνιάντων. Ἄλλ' ἐγὼ αὐτὴν ἐβλεπα· μὲ ἰδικαίου δὲ νὰ πιστεύσω, ὅτι αὐτὴ προσήυχετο λατινιστί, προσελθούσα αἴφνης εἰς τὸν καθολικισμὸν, ἢ πάντοτε λάμπουσα ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς τῆς ἄλλως τοῦ χρυσιζόντος ἱερατικοῦ πῖλου. Ἄλλὰ νέος ψιθυρὸς μὲ ἐξήγαγε τῆς πλάνης· ἐφαίνετο προερχόμενος ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου καταπλακωθέντος, ἀσθενῆς, ἐσθεσιμένος. De profundis clamavi ad te, Domine.

Ἦδη ἡ λύσσα τῶν σκύλων εἶχε φθάσει εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον. Εἰς τούτων ἀπελπίς φαίνεται περὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνος, «στενά μοι πανταχόθεν», διενόηθη καὶ ἐπήδησεν ἐπάνω μας κορυφώσας τὸν πανικόν. Τότε ἐφθασαν μέχρι ἐμοῦ ἄνοιαι αἱ τελευταῖαι εὐχαὶ τοῦ καταχωσθέντος ἱερέως. Et ex omnis iniquitatibus ejus ipse redimet Israel. Ἐνῶ δὲ ἡτοιμαζόμεν νὰ ἀπαντήσω βλασφημῶς requiescat in pace, ἀντὶ τούτου, κατὰ θεῖαν βεβαίως παρὰχώρησιν ἐρρηξεν κραυγὴν ἀνεκφράστου ἄλλοις. Ἐν στιγμῇ συγχύσεως ἡ δεξιὰ κνήμη μου ἐδέχθη τοὺς ὀδόντας ἐνός τῶν μαχητῶν.

Τὶ ἐπικολούθησε δὲν περιγράφεται. Κραυγαί, ὕλακαί, ῥαβδισμοί· ἀνθρώποι, γυναῖκες καὶ σκύλοι, ὀρθοὶ ἐπὶ τῶν καθισμάτων. Ἄλλ' ὦ τῆς θείας χάριτος! εἰς τῶν συντρόφων μου ἀνακαλύπτει ὑδρίαν. Ἦν ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς ὁ θῆλυς φουσητήρ, διὰ νὰ κατασβένη τὸν καύσανα, ὅστις τὴν ἐπυρπόλει, περιχύνει δι' αὐτῆς τοὺς σκύλους καὶ ἐπαναφέρει, ὡς ἐκ θαύματος τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἐνομον τάξιν. Ἡρκεσε δὲ τὸ ὑπολειφθῆν ἐν τῇ ὑδρίᾳ, ὅπως διὰ ῥαντισμάτων συνέλθη εὐκόλως ἡ Ἀρσακειὰς ἀπὸ τῆς λειποθυμίας τῆς.

Ἦδη ἐν καταλύσει ὕμνους εὐχαριστίας ψιθυρίζει τοῦ ἐσκαφέντος ἱερέως τὸ στόμα. Gloria in excelsis Deo. Ossana in excelsis.

Μικρὸν κατὰ μικρὸν οἱ ἐκ τοῦ δήγματος πόνοι μου κατέπαυσαν καὶ τὸ ἐπεισόδιον ἐλησμονήθη.

Ἡ ἀμαξοστοιχία ἐφθασεν εἰς Λιόπεσι. Ἐκεῖ δὲ ἕκαμα παράδοξον φιλολογικὴν ἀνακάλυψιν, ἣν ἀνακοινῶ εἰς τοὺς ἀρμοδίους.

Μέχρι τούδε ἐφρόνου, ὅτι αἱ μακρότεραι λέξεις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι ἑπτασύλλαβοι, ὡς ἱπποσιδηρόδρομος· εἰς λίαν δὲ ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις καὶ οκτασύλλαβοι, ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς ἀνάγκης παραστάσεως ἐννοιῶν πολυσυνθέτων, δυσλήπτων καὶ μεταρυσικῶν, ὡς π. χ. Παπαδημητρούλοπουλος. Ὀρκίζομαι ὅμως εἰς τὸν Θεόν, ὅτι ἐνδεκασύλλαβον λέξιν δὲν εἶχον οὐκ εἰρηθεῖ ποτέ. Ἐν τούτοις ἐπὶ τῆς μετώπης βιομηχανικοῦ ἐργοστασίου ἀντικυ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ γέγραπται διὰ μεγάλων καλλιτεχνικῶν χαρακτήρων: «Ἀγγειοπλαστοκεραμοποιεῖον I. Λαουτάρη». Εἰς τῶν συντρόφων μας, λησμονήσας, φαίνεται, ὅτι ἐπασχεν εἰς ἑλαφροῦ πνευμονικοῦ ἐμφυσήματος, ἀπεπειράθη νὰ ἀπαγγεῖλη μεγαλοφώνως τὴν λέξιν· ἀλλὰ, μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἀπαγγελίας παρενέθημεν καὶ δι' ἰσχυρῶν ἐπιχειρημάτων τὸν ἐπέισαμεν νὰ τὴν διακόψῃ, ἐγκαίρως εὐτυχῶς, διότι ἤρχιζεν ἤδη παρ' αὐτῷ ἐκδήλωσις ἀσφυκτικῶν φαινομένων.

Θὰ ἐκούραζα τὸν ἀναγνώστην, ἂν ἀνέφερα τοὺς διαφόρους σταθμούς εἰς τὰ Μεσόγεια χωρία, καὶ τὰς εἰς αὐτῶν ἐντυπώσεις μου. Ἄλλως δὲν παρουσιάζουν τίποτε ἄξιον μνησίας.

Ἡ Κερατέα μόνον πολὺ μοῦ ἤρесе. Μὲ οἰκίας ὠραίας, καθαρίας, μὲ τὰ κηπάρια τῆς, μὲ τοὺς καταπρασίλους καὶ σφριγῶντας ἀμπελώνας, παρουσιάζει σύνολον ἐξόχως ἐνδιαφέρον.

Ἄλλ' εἰς ἐξόχως ἐνδιαφέρουσαν κατάστασιν ἐύρισκοντο καὶ τέσσαρες εὐτραφεῖς Κερατεατίδες, προσελθούσαι· κατὰ τύχην εἰς τὸν σταθμόν. Τούτων αἱ γαστέρες, δεσπόζουσαι τοῦ ὄλου, ἐφαίνοντο ὡς σφαίραι, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀνεπαύοντο σταυροειδῶς αἱ χεῖρες τῶν, ἐνῶ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοτέρου ὀρίζοντος αὐτῶν ἀνέτελλον πλησιφαεῖς αἱ μορφαὶ τῶν, χρωματισμέναι ὅπως τὰ προϊόντα τοῦ ἀγγειοπλαστοκεραμοποιεῖου τοῦ Λιόπεσι, ὅπως ἀνατέλλει ἡ πανσέληνος ἀπὸ τῆς καμπυλότητος τῆς ἀναπεπταμένης θαλάσσης, λόγῳ τοῦ σφαιρικοῦ τῆς γῆς.

Ἄν δὲν ἤθελον ἐνθυμηθῆ ἑγκαίρως ἐκ τῆς λογικῆς τοῦ Χορτάκη καὶ τοῦ Βεγκίου, ὅτι ἡ κατ' ἐπαγγελίαν κρίσις εἶναι ἐκ τῶν ἐπιστραλειστέρων, θὰ

ἐσχημάτιζον ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων ὁμοιοτύπων παραδειγμάτων τὴν κρίσιν, ὅτι ἡ ἐνδιαφέρουσα κατάσταση εἶναι ἡ συνήθης κατάσταση ἐν Κερατέᾳ.

Ἐφθάσαμεν εἰς Δασκαλειό. Εἶδον δὲ τὴν φεσοφόρον, παρατηροῦσαν δυσπίστως τὸν Οὐσκῶκ, ὅστις ὡσφραίνετο ἐπιμόνως τὴν μεταξίνην φούσταν καὶ προσπαθοῦσαν ἠπίως νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ μετὰ τὴν ὀμβρέλλαν τῆς, ἐνῶ αὐτὸς ἐστρέφετο περὶ τὸν ἄξονά του καὶ διέγραφε περὶ αὐτὴν κύκλους καὶ ἑλλειπτικὰς ἐλαχίστης ἀκτίνος προφασιζόμενος τὸ στενὸν τοῦ χώρου.

Θὰ εἶχε ταξειδεύσει, φαίνεται, καὶ ἄλλοτε ἡ ἀτυχῆς ἐν συνοδείᾳ σκύλων, καὶ διὰ τοῦτο ἐμάντευε τί προαγγέλλον αὐτὰ τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν. Διὰ τοῦτο συνέστειλε καὶ περισυνέλεγε καὶ ἀνεῖλε τὸ ἀπειλούμενον σημεῖον, ὅσον ἐπέτρπεν ἡ εὐπρέπεια, ὅπως εἰς τὴν προσέγγισιν τῆς καταιγίδος καὶ τοῦ ὑετοῦ συστέλλουν οἱ ναυτίλοι τὰ ἱστία καὶ πλέουν μὲ ζυλάρμενα τὰ πλοῖα. Ἄλλ' ὅτι εἶναι γεγραμμένον εἰς τῆς Μοίρας τὰς δέλτους οὐδεμία ἀνθρωπίνῃ δύνამις δύναται νὰ τὸ ματαιώσῃ.

Ἰδοὺ ἡμεῖς εἰς τὸν σταθμόν τοῦ Θορικοῦ, ὅτε βλέπω τὴν Ἀρσακειάδα ἀνησυχῶσαν καὶ κινῶσαν τὰ χεῖλη, ὡς νὰ ἐμελέτα προσφώνησιν. Ἀφοῦ δὲ ἐστρέψε πρὸς ἡμᾶς τοὺς ὀφθαλμούς, διότι εἰς τὴν ἰδικὴν μας προσοχὴν ἀπέβλεπεν, καθὼς ἀπεδείχθη τοῦτο ἀμέσως, ὡς νὰ ἀπήγγελλε τὸ μάθημά τῆς εἶπεν ἀπνευστί εἰς τὴν μητέρα τῆς. «ὦ! Παρατήρησον, μαμά, τὸ ὠραῖον τοῦτο τοπίον, τὸ φλοισβίζον κύμα καὶ τὰς ὀλκάδας αὐτὰς τὰς λιχνιζομένας ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς λάρους τοὺς λευκοπτέρους τοὺς ἀνωθεν αὐτοῦ πετυριζόντας καὶ κατασπαζομένους ἀλλήλους, ὡς αἱ λευκαὶ περιστεραὶ. Οἶον χάριμα ὄρα!»

Καὶ ἡ φεσοφόρος ἐστρέψε μὲ ἀπορίαν πρὸς αὐτὴν τὴν ἐρυθρὰν μορφήν τῆς, ἀρ' ἡς κατελείδοντο, ὄχι δάκρυα, ἀλλὰ Νιαγάραι ἰδρώτος, τῶν ὁποίων τὰ ρεύματα μάτην προσεπάθει νὰ συγκρατήσῃ μὲ τὰ ἀσθενῆ προχώματα τοῦ μανδηλίου τῆς καὶ ἐμυκήθη πνευστιώσα.

Τί λιές, μουρὴ Δέσπω· δὲ σὲ καταλαβαίνω.

Ἡ Ἀρσακειὰς ἔγεινε καταπόρφυρος διὰ τὴν οἰκτρὰν ταύτην ἀποτυχίαν τοῦ φιλολογικοῦ τῆς πυραύλου, τὸν ὁποῖον κατέσβεσεν ἡ μητρικὴ χυδαίότης, καὶ προσεπάθει πρὸς ἐπανόρθωσιν νὰ προβῆ εἰς νέας καλλιτεχνικὰς ἀναπτύξεις.

Ἄλλὰ ἐκόστισεν ἀκριβᾶ εἰς τὴν μητέρα, τῆς κόρης ὁ ῥωματισμός.

Διότι ὁ Οὐσκῶκ, ἐπωρεληθεῖς τῆς ψυχολογικῆς ταύτης στιγμῆς, συνετέλεσε τὴν καταστροφὴν, τὴν ὁποῖαν ἀπὸ πολλοῦ ἐσχεδίαζε, καὶ ἐκρύθη ἀμέσως ὑπὸ τὰ καθίσματα.

Ἦδη ἐπὶ τοῦ χρυσιζόντος ἐδάφους τῆς ἰσχυροῦ φούστας διαγράφονται σκοτεινὰ ἤπειροι καὶ νήσων συμπλέγματα, ὡς ἐπὶ τοῦ δίσκου τῆς Σελήνης· καὶ ἀπὸ τῶν ἐξεχουσῶν αὐτῆς πτυχῶν καταλείδονται σταγόνες ἀργυροχρῆσαι, αἱ ὁποῖαι τίποτε δὲν ἔχουν κοινόν, οὔτε πρὸς τὰ δάκρυα, οὔτε πρὸς τὴν δρόσον τῆς πρωίας. Εὐτυχῶς δὲν εἶδεν ἡ ταλαίπωρος τὸ πρᾶγμα. Μήπως ἐν τῇ πλάνῃ δὲν ὑπάρχει κατὰ κανόνα ἡ εὐδαιμονία καὶ ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ἡ γαλήνη;

Εἶναι πάντοτε καιρὸς νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν ἀβαρίαν ἐν Λαυρίῳ.

Καὶ ἐφθάσαμεν τέλος εἰς Λαύριον. Μετὰ πολλὰς δὲ προσπάθειάς εὐρομεν δύο σούστας, εἰς τὰς ὁποίας ἐτοποθετήσαμεν ἑαυτοὺς, τοὺς ὀκτώ σκύλους καὶ μέρος τοῦ μεταγωγικοῦ οὐλαμοῦ, τὸν ἕνα δὲ ὑπὲρ τῆν μετὰ πυρομαχικὰ.

Ἡ λοιπὴ ἐφοδιοπομπία ἐπεβίβασθη λέμβου θηλυκῆς, ἡ ὁποία, καὶ ἂν ὄλοι οἱ Ἀττικισταὶ ἐπεβαινον αὐτῆς, οὐδένα ἔστρεχε κίνδυνον ἀπαρσενικώσεως, διότι τὴν ἔλεγον Καλλιόπην. Αὕτη δὲ ἡ κατὰ τοῦ δεινοῦ τούτου κινδύνου ἀσφάλεια, μοὶ ἐφάνη καλὸς οἰωνός, ὅτι ἡ διὰ θαλάσσης μεταφορὰ τῶν πραγμάτων μας ἤθελε συντελεσθῆ κατ' εὐχὴν.

Ἐξεκινήσαμεν. Διελκύνοντες δὲ διὰ τῶν εὐρυτῶν ἐργοστασίων τῶν Μεταλλουργείων, ἀπεθαυμάζομεν τὴν κολοσιαίαν πλινθοποιίαν τῆς μεταλλιτιδος, ἡς αἱ πελώρια κυβικὰ πλίνθοι, εἰς τὴν φαντασίαν ἐνός τῶν συντρόφων μας τοῦ Κίμωνος * * * ἐμμανοῦς ἐραστοῦ τῆς τσοκολάτας, παρίστων τὰ Μεταλλουργεῖα, ὡς μέγιστον βιομηχανικὸν κατὰ στήμα τσοκολατοποιίας, προωρισμένον νὰ καταπνίξῃ τοῦ Παυλίδη, τοῦ Λουμπιέ καὶ αὐτοῦ τοῦ Μινιέ τὴν παραγωγὴν, νὰ διενεργήσῃ δὲ τεραστίαν ἐξαγωγὴν τοῦ παλυτίμου εἶδους εἰς ἐπίρρωσιν γενναίαν τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου.

Αἱ σούσται ἀνῆρχοντο καὶ κατήρχοντο τοὺς λόφους παταγοῦσαι, ὡς ἄμαξαι πυρομαχικῶν τοῦ πυροβολικοῦ, αἵτινες ἐλαύνουν ἀπὸ ρυτίδος, καὶ ἀναρρίπτουσαι ἡμᾶς εἰς ὕψος ἡμίσεος μέτρου, ὡς ἐάν ἐδόνουν τὴν γῆν σεισμοὶ ἰσχυρότεροι τῶν τῆς Ζακύνθου. Μοὶ ἐφαίνετο, ὅτι ὄλοι αἱ ἀρθρώσεις μου ἐξεκλειδόνοντο ἢ συνετριβόντο καὶ μοὶ ἐπήρχετο διάθεσις νὰ ριθῶ κατὰ γῆς, παρὰ νὰ ἐξακολουθήσω αὐτὸ τὸ μαρτύριον. Ἐπειτα οἱ σκύλοι, οἱ ὁποῖοι ὑπέφεραν τὰ αὐτὰ, ἐνόμιζα ὅτι εἶχαν εἰς τὸ βλέμμα, τὸ ὁποῖον ἐκάρφοναν ἐπάνω μου, παράδοξον ἐκφρασιν εἰρωνίας, ὡς τὸ μεῖδιμα ἐκείνο τὸ στερεότυπον τῶν τελευταίων ἀνακαλυφθέντων ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἀγαλμάτων τῆς πρό τῶν μηδικῶν ἐποχῆς.

Καὶ ὅμως, μεθ' ὅλα αὐτὰ, κηλόγουν τὸν Θεόν, διότι δὲν ἐπεβίβασθη τῆς λέμβου ὡς ἐσχεδίαζα. Τὸ μελτέμι ἐμαίνετο, τὴν ἐβλέπομεν δὲ παραπλέουσιν, καταπονουμένην ἀπὸ τὰ ἀφροστερῆ κύματα, τὰ ὁποῖα ἐνόμιζες, ὅτι θὰ τὴν θρυμματίσουν, θραυόμενα ἐπὶ τῆς κουπαστῆς μὲ λύσσαν, ἐνῶ ἀνερίπτετο καὶ κατέπιπτε, ὡς ἂν ἐμελλε νὰ καταποντισθῇ.

Ἐπὶ δύο ὥρας ἐξηκολούθησεν αὐτὴ ἡ βάσανος. Ἄνὰ πᾶσαν στιγμὴν συνηνητῶμεν ποῦ μὲν καλύβας ἐκ κλαδῶν, ποῦ δωμάτια μεταλλουργικῶν ἐργασίων ἐγκαταλειμμένων, μόνα λειψάνα τῶν περιουσιῶν τῶν ἀτυχῶν μετόχων, ποῦ σκηνᾶς· ὄλα πλήρη κνηγῶν καὶ σκύλων παντοῦ ζωῆ, κινήσις, ἀλλὰ ζωὴ παροδική, ζωὴ ἐφήμερος χρυσαλίδος, τῆς ὁποίας καὶ τὰ τελευταῖα ἔγνη ἤθελον ἐκλίπει μετὰ τινος ἡμέρας.

Τέλος ἐφθάσαμεν εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον, καὶ ἡμεῖς μὲ τὰς σούστας καὶ ἡ λέμβος μὲ τὰς ἀποσκιεύας. Τὸ νὰ σὰς εἶπω ποῖος ἦτο αὐτὸς ὁ πρὸς ὄν ὄρος, εἶναι

Η ΜΗΔΕΙΑ

ώς να υπογράψω τὸ παρόν· διότι εἶναι γνωστότατοι μεταξὺ τῶν κυνηγῶν οἱ διάφοροι κυνηγετικοὶ ὄμιλοι, οἱ ὅποιοι διέμενον ὑπὸ σκηνάς, καὶ ποῦ εἶχε στηθῆ ἐκάστη. Ἐγὼ δὲ ἰσχυροῦς λόγους νὰ μὴ θέλω νὰ διαρρήξω τὴν ἀνωθυμίαν, πρὸ πάντων ἐξ οἴκου πρὸς τοὺς συντρόφους μου, τοὺς ὁποίους λυποῦμαι ἀκόμη μεθ' ὅσα ἔπαθον ἐξ αἰτίας των. Σημειῶ λοιπόν, ὅτι ἡ σκηνή μας δὲν ἦτο καμμία ἐξ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι εἶχον στηθῆ εἰς τοῦ Πασσᾶ, εἰς τὸ Βρωμοπήγαδο, εἰς τὴν Βασιλοπούλα εἰς τὴν Βίγλα. Ὑποθέσατέ τὴν ἀόρατον, φανταστικὴν, μυστηριώδη, μαγευμένην.

Ἀλλὰ πῶς νὰ στηθῆ αὐτὴ ἡ σκηνή, ὅπου ἐξεφορτώθη τῆς λέμβου, διάβροχος αὐτὴ καὶ ὄλαι αἱ ἀποσκευαί; Οὔτε νὰ ἐφαρμοσθῆ ἐπὶ τοῦ ἰστοῦ ἦτο δυνατόν, οὔτε νὰ διαταθῆ, μεταβληθεῖσα εἰς ζυλώδη κατάστασιν. Ἐνῶ ἐπηγυόμεν ἕνα πάλον, τὸ μελτέμι τὸ ἄγριον, τὸ ὅποιον ἔκαμνε τὸ καραβόπανο νὰ πλαταγίζη, ἐξεριζοῦν τρεῖς. Καὶ ἡ νύξ ἐπῆλθε, ἐνῶ μὲ τὰ φαναράκια κατεγινόμεθα ἀκόμη εἰς τὴν εὐχάριστον ἐργασίαν τῆς στρατοπεδεύσεως. Τέλος ὁ Θεὸς ἠυδόκησε νὰ στηθῆ αὐτὴ, καὶ αἱ λυόμενα ἐκ καραβόπανου κλῖναι, ὅτε προσέβημεν εἰς τὴν ἐξακριβωσιν τῆς καταστάσεως τῶν λοιπῶν ἀποσκευῶν.

Τὰ ἐνδύματα καὶ ἀσπρόρουχα ἦσαν εἰς ἡν κατάστασιν τὰ παραδίδουν συνήθως αἱ πλύντριαι εἰς τὰς εὐεργετικὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας.

Ἀλλὰ τὰ τρόφιμα παρίστων τὴν μᾶλλον ἐποικοδομητικὴν εἰκόνα. Τὰ μακαρόνια καὶ αἱ πάσαι εἶχον μεταβληθῆ εἰς συμπαγῆ ζύμην, τὸ ρύζι ἐφαίνετο ὅτι δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην βρασμοῦ διὰ νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς τροφήν, οἱ νωποὶ ἄρτοι, τῶν ὁποίων εἶχον ἰκανὴν προμηθειαν εἶχον παρασκευασθῆ ἄνευ ἀνάγκης ὑπὸ τῶν κυμάτων, καθ' ὅν τρόπον οἱ ναυτικοὶ παρασκευάζουσι τὸν τάκον καὶ τὰς ζηράς γαλέτας, ὅλα δὲ ταῦτα ἐλαμποκόπου κρυσταλλωμένα τῇ κοινῇ χημικῇ μίξει τῆς διαλυθείσης ζαχάρως καὶ τοῦ θαλασσίου ἁλατος. Πάντα δὲ τὰ ἀβαριάτα αὐτὰ τρόφιμα ἀπέπνεον τὴν σύμικτον καὶ ἀόριστον ὀσμὴν παντοπωλείου, καθ' ἣν ἐκυριάρχει τὸ ἐν διαλύσει τουλουμοτύρι.

Ἐδειπνήσαμεν μόνον δι' ἄρτου· παρ' ὀλίγον νὰ εἴπω διὰ ζηροῦ ἄρτου, τὸ ὅποιον θὰ ἦτο ἡ ἐσχάτη ἀνακριθεῖσα, διότι ἦτο αὐτόχρημα μουσκευμένος.

«Ἄρου τὰ φυσέκια δὲν ἐμούσκεψαν καρφὶ δὲν μᾶς κόθει», εἶπεν ὁ Κίμων, ὡς στρατηγὸς ὑπαγορευῶν διαταγὴν τῆς ἡμέρας, προσωρισμένην νὰ ἐμπνεύσῃ ὀρόνημα εἰς ἀποτεθαρημένην στρατιάν.

Ἐγὼ θὰ ἐπροτίμων νὰ ἐβρέχοντο τὰ φυσίγγια καὶ νὰ ἔμενον ἄηκτοι αἱ τροφαί· καὶ διὰ τοῦτο ἀπήτησα νὰ σταλῆ ἀμέσως ὁ εἰς τῶν ὑπηρετῶν πρὸς ἀνανέωσιν τῶν τροφῶν εἰς Λαύριον, ἐνῶ ὁ ἕτερος ἀνεχώρησε διὰ νὰ ἀντλήσῃ ὕδωρ, καθ' ὅσον λυσσώδης δίψα μᾶς ἐρλεγε ἕνεκα τοῦ ἀρθύου θαλασσίου ὕδατος, τὸ ὅποιον εἶχε μεταβάλλει εἰς σπόγγους κεκορεσμένους τὰ ψωμιά μας.

(Ἔπεται συνέχεια)

EMMANΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ὁ μῦθος τῆς Μήδειας ἐγένετο τὸ προσφιλέστατον θέμα τῶν ἀρχαίων τραγικῶν καὶ κωμικῶν· ἂν δ' ἐσώζοντο τὰ ἐκ μόνου τοῦ τίτλου γνωσκόμενα περὶ τῆς διαβολῆς φαρμακίδος δράματα, ταῦτα θὰ ἀπετέλουσαν συλλογὴν σχεδὸν ἴσην πρὸς ἀπαξάπαντα τὰ μέχρις ἡμῶν διασωθέντα μνημεῖα τοῦ παλαιοῦ θεάτρου. Καὶ ὁ μὲν Διόδωρος ἐξηγεῖ τὴν πρὸς τὸν μῦθον τοῦτον προτίμησιν τῆς τραγικῆς μουτικῆς δι' αὐτὸ τὸ κατ' ἐξοχὴν δραματικὸν αὐτοῦ. Καὶ ἀληθῶς ἐν οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων δραμάτων παρίστανται ἐξ ἴσου παλαιότερα ὁ ἔρωσ πρὸς τὴν Ζηλοτυπίαν, τὸ κακούργημα πρὸς τὸν ἔλεον, ἡ θεία τῆς Ἡλιάδος κόρης ψυχὴ πρὸς τὰς ἀπανθρώπους ὀρμὰς τοῦ ἐκ τῶν ἀξένων ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου ἐκθρασθέντος μαγικοῦ δαίμονος. Καὶ ἄλλα ὅμως μυστηριώδη αἰτία φαίνονται συντελέσαντα εἰς τοιαύτην ἀκατανόητον ἀντίθεσιν ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος. Ἀπὸ τοῦ Ἡσιόδου μέχρι τοῦ Ὀσίδου Γέτα ἡ Μήδεια ἐξυμνεῖται ὡς τύπος ἰσοθέου ἑλληνίδος κόρης, δι' εὐγενοῦς αὐταπαρνήσεως λυτροῦσῆς τοὺς ἐν κινδύνῳ ἀμνηχανοῦντας Ἀργοναύτας, ἢ τούναντίον βαρβάρου Κολχίδος μάγου, ἐντροσύνης εἰς μόνον τὸ αἶμα οἰκειῶν τε καὶ ξένων. Ἐνῶ ὁ Πίνδαρος ψάλλει τοὺς ἀλανθίστους χρησμούς, οὓς ἀπήγγειλε τὸ ἀθάνατον στόμα τῆς Κορινθίας ἡρώιδος, ὁ Εὐριπίδης στιγματίζει τὴν βάρβαρον καὶ οὐλομένην γυναῖκα, ὡς ἀνόσιον παιδολέτειραν, καὶ φονίαν Ἐρινὺν ἐπιβουλεύθεισαν τὴν ζωὴν καὶ αὐτοῦ τοῦ μεγάλου ἥρωος τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ τελευταῖος χαρακτηρισμὸς, ἡ μᾶλλον στιγματισμὸς ἐπεκράτησε μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ρωμαῖοι καὶ Βυζαντινοὶ ἀναφέρουσι τὴν ἡρώίδα τοῦ ἀρχαίου δράματος ὡς τὸν κατ' ἐξοχὴν τύπον δαιμονιώδους μάγου καὶ ἀστοργότατης μητρὸς. Τὴν πρὸς τὴν Μήδειαν συστηματικὴν καταφορὰν τῶν χριστιανῶν ἐπι μυστηριώδη καθιστώσι τὰ διασωθέντα θρησκευτικὰ μυστήρια, ἐν οἷς βλέπομεν ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν Μήδειαν ἐκραυλιζομένην ὡς ἀνταξίαν τῆς Δαλιδάς καὶ ἄλλων κακοτρόπων γυναικῶν τῆς ἑβραϊκῆς μυθολογίας. Ἐν τούτοις ἐν τῇ Ἀναγεννήσει τὸ ὄνομα τῆς Κολχίδος ἐμφανίζεται περιβεβλημένον θεῖαν αἴγλην, ἥτις λάμπει εἰς τὰ σκότη τῶν ἐν μυστικῇ γλώσσει γεγραμμένων ὕμνων, ὡς ἐν μέσῳ τοῦ γνόφου καταβάς ἀστραπηθόλος θεός, τοῦ ὁποῦ οἱ Μωϋσῆς εἶδε μόνον τὰ ὀπίσθια· τὸ περιεργότερον δὲ ὅτι πολλοὶ τῶν ὕμνων τούτων ἔχουσι τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν πρὸς τὰς ὑπερανθρώπους ἡρώιδας, τὰς ὁποίας ἐπι ψάλλει ὁ Ἑλληνικὸς λαός. Ἐκ τῆς ἀρχαίας μυθολογίας γινώσκουμεν ὅτι ἡ Μήδεια, τοσαῦτα παθοῦσα ἐν τῇ γῆ, μετὰ θάνατον νυμφεύεται τὸν Ἀχιλλέα, μεθ' οὗ βασιλεύει ἐν τῇ παρὰ τὸν Ἴστρον μαγικῇ νήσῳ, τῇ Λεύκη· ἐν δὲ τῷ διασωθέντι δημοτικῷ κύκλῳ τοῦ Ἀχιλλέως Ἀκρίτα, ὁ ἥρωος ἐκ Ζηλοτυπίας ἀπάγχει τὴν πιστὴν σύζυγόν του, ἵνα συζήσῃ αὐτῇ καὶ ἐν τῷ Ἀδρ.

¹ Del mito di Medea nella tragedia Greca, ricerche di Giorgio Castellani. 1893.

Τὰς ἰδέας ταύτας ἐμπνέει ἡ ἀνάγνωσις τῆς ὠραίας περὶ Μήδειας μελέτης τοῦ κ. Γεωργίου Καστελλάνη, νεαροῦ ἑλληνοιστοῦ, ὅστις, βαίνων ἐπὶ τὰ πατρικὰ ἴγνη, ἀφιερῶθη εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα κακῇ μοίρᾳ περιφρονοῦνται νῦν ἐν τῇ χώρᾳ, τῆς ὁποίας ἄλλοτε ἀπετέλεσαν τὴν μεγαλειτέραν δόξαν. Ἡ ἐν εἶδει ἐναϊσμοῦ διατριβῆς γεγραμμένη μελέτη ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν κριτικὴν ἐξέτασιν τῶν ἑλληνικῶν πηγῶν τοῦ μῦθου, περὶ τοῦ ὁποῦ πολλὰ ἐγράφησαν ἐν τοῖς τελευταίοις τούτοις χρόνοις ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κριτικῶν καὶ ἰδίως τοῦ Βιλαμόβιτς.

Πρῶτος, ὡς φαίνεται, ὁ Αἰσχύλος διέπλεσε τὸν μαγικὸν μῦθον παραστήσας ἐν τῷ ἀπολεσθέντι δράματι «Διονύσου Τροφοί» τὴν Μήδειαν ἀναζήσασαν καὶ ἀναεχσασαν τὰς τροφούς τοῦ Βάχου. Ἄγνωστον ὅποιον ἡ πρὸς τὸν θεὸν σχέσις τῆς φαρμακίδος, οὔτε ἀρκοῦσιν οἱ δύο στίχοι τοῦ Ὀσίδου εἰς διαλεύκανσιν τοῦ σκοτεινοῦ ζητήματος, ὡς ἐπίσης ἀγνωεῖται ὁποῖος ὁ πρὸς τὸν Προμηθεῖα σύνδεσμος τῆς Μήδειας, ὡς τὸν ἐπραγματεύθη ὁ αὐτὸς τραγικός ἐν ἐνὶ τῶν ἀπολεσθέντων Προμηθεῶν αὐτοῦ.

Ὁ Σοφοκλῆς ἀναπτύξας τὸν αὐτὸν μῦθον εἰς δύο ἀπολεσθέντα δράματα, δέχεται δύο διαφόρους γενεαλογίας, θεωρῶν ἐν μὲν ταῖς Κολχίσι τὴν Μήδειαν θυγατέρα τῆς ὑπὸ Ἡσιόδου μνημονευομένης Ἰδυίας, θυγατρὸς τοῦ Ὀκεανοῦ, ἐν δὲ ταῖς Σκυθίαις κόρην τῆς Νηρηίδος Νεαίρας. Ὁ αὐτὸς τραγικός παρέδωκεν ἐν Ριζοτόμοις τὴν αὐτὴν συλλέγουσαν βότανα εἰς κατασκευὴν μαγικῶν φίλτρων, ἐν δὲ τῷ Περίᾳ ἀνανεύσαν διὰ τούτων τὸν βασιλέα τῆς Ἰωλκοῦ. Κατὰ γερμανὸν δὲ κριτικὸν ἡ Μήδεια ἦν θέμα καὶ πέμπτης τραγωδίας τοῦ Σοφοκλέους (ὁ Αἰγύς), ἀλλ' ὁ Καστελλάνης ἰσχυρίζεται ὅτι ἐν τῷ δράματι τούτῳ ἀπλῶς καὶ ἐν δευτερευόντι λόγῳ ἐμνημονεύοντο αἱ κατὰ Θησέως πλεκτάνα αὐτῆς.

Ἐπὶ τέλους ὁ Εὐριπίδης ἀνέπτυξε τὸν αὐτὸν μῦθον ἐν διαφόροις τραγωδίαις, ὧν μία εὐτυχῶς διασωθεῖσα παρέσχε πολλὰ πράγματα εἰς τοὺς παλαιούς καὶ νεωτέρους κριτικούς. Εἰς τὰς Πελιάδας, τραγωδίαν τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ γνωστὴν οὖσαν ἐξ ἀρμενικῆς ἀναλύσεως, παρίσταντο αἱ τοῦ Πελίου κόραι φρονεῦσαι τὸν ἑαυτῶν πατέρα, συμβουλῆ τῆς Μήδειας ὑποσχεθείσης τὴν ἀναγέννησίν του. Ἡ ἀπώλεια τοῦ δράματος τούτου μᾶς στερεῖ τοῦ μόνου ἱστορικοῦ μνημείου ἐν ᾧ ἐξετίθετο ἡ εἰς Θεσσαλίαν εἰσαγωγὴ τῆς μαγείας, ὡς ῥητῶς βεβαίως ὁ Ἀρμένιος ἱστορικός· εἶνε δὲ γνωστὸν ὁποῖαν ἀπαίσιον φήμην ἔχαιρον ἐν τῇ ἀρχαιότητι αἱ Θεσσαλαὶ φαρμακίδες, τὰς ὁποίας διὰ τῶν μελανωτέρων χρωμάτων περιγράφουσι οἱ Ρωμαῖοι ποιηταί. Ἄν δ' ἀληθεύσει τὰ παρὰ τῷ Λουκκῶ λεγόμενα, ἡ Θεσσαλικὴ γοητεία φαίνεται οὖσα αὐτὴ ἡ ὑπὸ Ὀμήρου περιγραφομένη νεκρομαντεία τοῦ Ὀδυσσεῶς, καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου εἰσαχθεῖσα ἐν Πέρσαις σκηνὴ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ φάσματος τοῦ Δαρείου· ἄλλως τε καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς Ἀργοναυτικαῖς τοῦ Ὀρφῆως, παρίστανται ὁ μυστηριώδης τοῦ ἑλληνοισμοῦ προφήτης μετὰ τῆς Μήδειας τελῶν τὰ μαγικά νόμιμα εἰς ἀναγωγὴν τῶν καταχθονίων δαιμόνων. Εἰς τῶν τελευταίων

δραματουργῶν τοῦ μῦθου, ὁ Ὀσίδιος Γέτας, παρυσιάζει τὴν Μήδειαν μαγεύουσαν *μονοπέδιλον*· τὸ δ' ἐπώνυμον τοῦτο ἰδιάζει τῷ Ἰάσωνι πρὸ τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας. Καὶ οἱ ἡμέτεροι δὲ Στρατιῶται μουσικῶς ἐταίρους *μονοσάνδαλοι*· δὲ αἱ μεσαιωνικαὶ ἡμῶν μάγισσαι μεταβαίνουν ἐναερίως εἰς Ἀθήνας εἰς τέλει τῆς νυκτερινῆς συνελεύσεως, ἥτις ἀναπολεῖ τὴν Βαλπούργης τοῦ Φάουστ. Πλὴν τοῦ Ἀρμενίου ἱστορικοῦ, καὶ ἄλλοι ἀρχαιότεροι συγγραφεῖς, ὡς ὁ Διόδωρος καὶ ὁ Ὑγίνος διέσωσαν σκηνὰς τινὰς ἐκ τῶν ἀπολεσθεισῶν *Πελιάδων* τοῦ Εὐριπίδου. Ὁ Καστελλάνης κριτικῶς ἀντιπαρὰβῆκεν τὰ κείμενα, καὶ ἐν πολλοῖς ἀπομακρυνόμενος τῶν θεωριῶν τοῦ Ἄρτουγγ καὶ τοῦ Ρόβερτ, καταστρώνει ἐν εὐσυνόπτῳ διαγράμματι τὰς διαφορὰς περὶ τοῦ μῦθου τούτου πηγᾶς.

Ἡ διασωθεῖσα Μήδεια τοῦ Εὐριπίδου παρέστη τὸ πρῶτον τὸ 431 π. Χ. διὰ τοῦ δράματος τούτου ὁ περικλής τραγικός πλάττει ἀλλοίαν ἡρώίδα τῆς τέως γνωστῆς, διότι οὐ μόνον ἐκφραρίζει τὴν οὐλομένην γυναῖκα ὡς ἀληθῆ βάρβαρον καὶ ἀνόσιον φαρμακίδα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀληθῆ φονέα τῶν ἑαυτῆς τέκνων, μαιφρονίαν τὴν ὁποῖαν ἡ ἱστορικὴ παράδοσις ἀπέδιδεν εἰς τοὺς συμπατριώτας τῆς Μήδειας, τοὺς Κορινθίους.

Πρῶτη περὶ Μήδειας καὶ μᾶλλον ἀξιοπίστος ἱστορικὴ πηγή, ἣν ἠκολούθησαν πάντες οἱ πρὸ Εὐριπίδου γράψαντες, εἶνε ὁ παλαιάτος Κορινθιοῖς ἱστορικός καὶ ποιητὴς Εὐμηλός· κατὰ τὸν κυκλογράφον τοῦτον, ὁ Ἥλιος βασιλεύσας τῆς Κορίνθου ἐγέννησεν ἐξ Ἀντιόπης τὸν Ἀλωῖα καὶ τὸν Αἰήτην, πατέρα τῆς Μήδειας, καὶ εἰς τούτους διένειμε τὸ κράτος, δούς εἰς μὲν τὸν πρῶτον τὴν παρὰ τὸν Ἀσωπὸν χώραν, εἰς δὲ τὸν Αἰήτην τὴν Ἐφυρλίαν γῆν.

Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐκὼν μετὰναστεύσας εἰς Κολχίδα, παρέδωκε τὸ κράτος εἰς τὸν Βούνον, υἱὸν τοῦ Ἐρμοῦ, ἐπὶ τῷ ὄρφ τοῦ ἂν ἐπανάβη ὁ δωρητής, ἡ τις τῶν υἱῶν ἢ ἐγγόνων αὐτοῦ ὄφειλε νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν ἀρχὴν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βούνου Ἐπωπεύς, ὁ τοῦ Ἀλωῖως υἱός, προσέθηκεν εἰς τὸ κράτος του καὶ τὴν Ἐφυραν. Ἐκλιπόντος ὁμοῦ τοῦ βασιλικοῦ γένους, οἱ Κορίνθιοι ἀνήγαγον ἐξ Ἰωλκοῦ τὴν κόρην τοῦ Αἰήτου Μήδειαν, καὶ παρέδωκαν αὐτὴν καὶ τῷ συζύγῳ Ἰάσωνι πᾶσαν τὴν ὑπὸ τοῦ Ἥλιου βασιλευθεῖσαν γῆν. Ἐπὶ τῇ προφάσει ἀθανασίας τῶν τέκνων ἡ Μήδεια ἀπέκρυπτε ταῦτα γεννώμενα, πλὴν ἐπὶ τέλους φωραθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰάσωνος ἐγκατελείφθη ἐν Κορίνθῳ, ὅθεν μετ' οὐ πολὺ καὶ αὐτὴ ἀνεχώρησε παραδοῦσα τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν Σίσυφον. Κατ' ἄλλην ὅμως παλαιστῆτην παράδοσιν αὐτοὶ οἱ Κορίνθιοι φρονεῦσαντες τοὺς δύο υἱούς τῆς Μήδειας (ἡ κατ' ἄλλους ἐπτὰ υἱούς καὶ ἐπτὰ θυγατέρας) ἐτιμωρήθησαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ θανάτου τῶν γεννωμένων αὐτοῖς τέκνων, μέχρις οὐ χρησμός ἐκέλευσεν ἵνα προσφέρωσιν εἰς τοὺς θανατωθέντας παῖδας ἐπετεῖους θυσίας.

Ὁ Εὐμηλός δὲν ἀναφέρει τὴν εἰς Ἀθήνας φυγὴν καὶ τὴν ἐξ Αἰγέως γέννησιν τοῦ Μήδου· ὁ Ἐκα-

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Η ΒΑΡΚΟΥΛΑ

ταίος όμως και άλλοι μεταγενέστεροι διαβεβαιούσιν ότι ἡ Μήδεια ἐξ Ἀθηνῶν φυγούσα μετὰ τοῦ υἱοῦ Μήδου κατέλαθε καὶ μετωνόμασε Μήδειαν τὴν τέως Ἀριανὴν καλουμένην γῶραν.

Ἡ καινοτομία τοῦ Εὐριπίδου, ψάλλοντος αὐτὴν τὴν μητέρα φονεύουσαν τὰ ἴδια τέκνα, φαίνεται ὅτι πολὺ ἀπῆρσεν εἰς τοὺς ἀρχαίους· διὸ ἄλλοι μὲν ἐγραψάν ὅτι ὁ τραγικός ἐδωροδοκῆθη ὑπὸ τῶν Κορινθίων θελώντων νὰ ἀποπλύνωσι τὸ παλαιὸν ἄγος, ὁ Παρμενίσκος μάλιστα ὀρίζει καὶ τὸ τίμημα τῆς δωροδοκίας εἰς πέντε τάλαντα, ἄλλοι δὲ ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ δῶμα ἐμιμήθη ἢ καὶ ἀντέγραψεν ὁ Εὐριπίδης ἐκ τοῦ ὁμωνύμου τοῦ Σικωνίου Νεόφρονος. Τοὺς μύθους τούτους κριτικώτατα διαψεύδει ὁ Καστελλάνης.

Ἄλλ' ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι τραγικοί οὕτως ἐξεικόνιζον τὴν Μήδειαν, οἱ παλαιοὶ Σικελοὶ κωμικοὶ διαφοροτρόπως παρῶδον τοὺς περὶ τῆς Κολχίδος φαρμακευτρίας διαδεδομένους μύθους. Ἀρχαιότερα παρῶδια μνημονεύεται ἡ τοῦ Ῥηγίνου Δεινολόγου καὶ ἀγνοεῖται μὲν ὁποῖον σημεῖον τοῦ μύθου ἐκωμωδεῖτο, ἐκ διηγήσεως ὁμοῦ τοῦ Αἰλιανοῦ εἰκάζεται ὅτι ἡ παρῶδια περιστρέφετο εἰς τὸ μυστηριώδες οὐλτρον τῆς ἀνανεώσεως ἢ τῆς αἰωνίου ἡθης, ὅπερ ὁ Ζεὺς ἐδώρησεν εἰς τὸν φωράσαντα τὴν κλοπὴν τοῦ Προμηθέως, πιθανῶς τὸν Ἥλιον πάππον τῆς Μήδειας· τοῦτο ὑπενθυμίζει τὸ ὑπὸ Σοφοκλέους καὶ ἄλλων μνημονουμένων προμηθεῖον φάρμακον, τοῦ ὁποῖου ἡ χρῆσις ἀνεγύου τοὺς γέροντας ὡς τοὺς ἀποβαλόντας τὴν λεβηρίδα ὄρεις, καὶ δι' οὗ ἡ Μήδεια ὑπεσχηθῆ τὴν ἀνανεασίαν τοῦ Αἰσωνος καὶ Πελίου. Τὸ μαγικὸν τοῦτο φάρμακον ἀναπαλεῖ τὴν μυστικὴν σκευασίαν τῶν μεσαιωνικῶν μάγων καὶ ἀλχημιστῶν, λυπηρὸν δὲ ὅτι ἀγνοοῦνται ἕτεραί περὶ τούτου λεπτομέρειαι, καὶ ἰδίως ὁποῖος μυστηριώδης δεσμός συνέδεε τὴν Κορινθίαν φαρμακίδα πρὸς τὸν μῦθον τοῦ Προμηθέως, ὡς καὶ ὁποῖα ἢ ἐν Ἑλλάδι γημεῖα ἢ τοσοῦτο στενωῶς συνδεδεῖσα ὑστερον πρὸς τὸν μῦθον τῶν Ἀργοναυτῶν. Τὰ περιεργότατα ταῦτα μυστήρια μόνον οἱ Ἕλληνες θέλουσι διαφωτίσει, ὅταν καὶ παρ' ἡμῖν ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη ἀνάψῃ τὸν ὁδηγοῦντα αὐτὴν πυρσὸν ἐκ τοῦ καθαροῦ ἐλληνικοῦ πυρός, ἀπαλλαττομένη τοῦ νῦν περικαλύπτοντος αὐτὴν ξενικοῦ ζόρου.

Τὴν ἐπιστήμην ταύτην δύναται καὶ ὀφείλει νὰ ἀναδείξῃ αὐτὸ τὸ ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, ὑποχρεοῦν τοὺς πολυαριθμούς αὐτοῦ διδάκτορας νὰ πραγματεύωνται, καὶ διὰ τοῦ τύπου ἐκδίδωσι τοιαῦτα μυθολογικὰ καὶ ἱστορικὰ θέματα, ἐξ ὧν οὐ μόνον δύναται ἀσφαλῶς ἢ ἀξία τοῦ νεαροῦ ἐπιστήμονος νὰ ἀναδειχθῆ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ πτωχὴ ἡμῶν φιλολογία νὰ πλουτισθῆ διὰ συγγραφῶν ἀληθῶς ἐλληνικῶν.

Κ. ΣΑΘΑΣ

— Τί ἔχεις καὶ βλέπεις ἔτσι συλλογισμένως αὐτὸ τὸ καίρι; ῥωτάει ἓνα βράδυ ἡ Μαριγῆ τὸ Φῶτη τὸν ἄντρα τῆς, ἐκεῖ ποῦ καθόντανε κοντὰ στὸ παρὰθυρο, κατὰ τὸ γυαλὸ.

— Νὰ, βλέπω τὴ θάλασσα, καὶ θαυμάζω τὴν ὁμορφιά τῆς. Τί βλέπω!

— Δὲν ἔβλεπες τὴ θάλασσα. Τὸ καίρι ἔβλεπες. Τί εἶνε αὐτὸ τὸ καίρι;

— Καλὰ, τῶβλεπα καὶ τὸ καίρι, μὲ τᾶσπρα πανιά του.

— Καὶ τί συλλογιοῦσιν;

— Τί καλὰ νὰ μᾶς φέρῃ!

— Χριστὲ καὶ Παναγία μου! Νὰ μὴ θέλῃ μαθῆς αὐτὸς ὁ Χριστιανὸς νὰ μοῦ πῆ κ' ἓνα στοχασμὸ του!

Κ' ἔφυγε ἡ Μαριγῆ θυμωμένη.

Ἐμείνει μοναχὸς τοῦ ὁ Φῶτης. Ἐρριξε μιά ματιὰ κατὰ τὴν πόρτα χαμογελῶντας, κούνησε τὸ κεφάλι του, καὶ ἄρχισε νὰ μιλάῃ μοναχὸς του:

— Ἐβλεπα, ἔβλεπα, καὶ ποῦ νὰ σοῦ τὰ λέγω, Μαριγῆ μου, τί ἔβλεπα! Τὴ μοῖρα σου καὶ τὴ μοῖρα μου ἔβλεπα. Τὴν ἀγάπη μου καὶ τὴν ἐλπίδα μου ἔβλεπα. Νὰ τί ἔβλεπα.

Καὶ γύρισε πάλι κατὰ τὴ θάλασσα καὶ κοίταζε τὸ καίρι ὁ Φῶτης.

— Νὰ το, καὶ ἀράζει πάλι. Κάτω τὰ πανιά, μάγισσα τὸ σίδερο. Ὁξω οἱ ναῦτες, κ' ἴσια στὸ καπλήσι. Ὁξω τὰ βαρέλια κ' οἱ βρώμες. Νὰ τες οἱ γλυκῆς οἱ ἐλπίδες. Κατέβη καὶ πήγαινε νὰ τίς δῆς καὶ νὰ τίς καμαρώσῃς. Σαρδέλλες καὶ σιντίνα!

Καὶ στάθηκε πάλι συλλογισμένος.

— Εἶναι τώρα τρεῖς χρόνια ποῦ ἔβλεπα μιά βαρκούλα, μακριὰ μακριὰ, στοῦ πελάγου τὴν ἄκρη. Ἐν' ἄσπρο σημαδάκι, καὶ τίποτις ἄλλο. Μὰ τί μορφοῖα ποῦ τὴν εἶχε στὰ γαλάζια νερά! Τὸ κοίταζα καὶ δὲν τὸ χόρταινα. Σιγὰ σιγὰ ἀπὸ σημαδάκι ἔγινε σωστὸ πανί, ἓνα πανί καὶ καλὸ τὸ εἶχε ἡ ἀξέχαστη ἐκείνη βαρκούλα. Μὰ τί πεταλούδα εἶταν ἐκείνη! Τί μαγευτικὸ πρᾶμα! Χρόνος πέρασε, καὶ ἀκόμα ἐπαίξε ἡ βαρκούλα στὰ γαλάζια νερά! Ἄλλος ἓνας χρόνος, καὶ ἔβλεπες καὶ τὸ χαριτωμένο σκαφάκι τῆς, ποῦ τᾶσαιζε τὰ κύματα καὶ ὄλο ἤρχονταν, ἤρχονταν. Ἀκόμα λιγάκι, καὶ ἔβλεπες καὶ τὸ ναῦτη μὲς στὴ βαρκούλα. Τί μαγευτικὸ πρᾶμα! Τί Θεὸς ἐκεῖνος ποῦ ἀρμένιζε ἐκεῖ μέσα! Ἐλεγεσ κ' ἐπαίξε μὲ τὴ θάλασσα τὸ σκαφάκι, καθὼς ἐπλησίαζε τὴν ἀκρογιαλιά. Ἐτσι σοῦ ἐργούτανε νὰ τρέξῃς καὶ νὰ τ' ἀγκαλιάσῃς. Τᾶκουγες τώρα τὸ γλυκὸ μουρμουριστὸ τοῦ ἄροῦ ποῦ σήκωνε ἡ πεταχτὴ πλώρη του, τᾶκουγες καὶ τὸ πανάκι ποῦ πετοῦσε στ' ἀγέρι καθὼς κατέβαινε. Κατέβηκε τὸ πανί. Σηκώνει ὁ ναῦτης, τὸ δένει, παίρνει τὸ κοντάρι, καὶ φέρνει τὴ βάρκα κατὰ τὴν ἀκρογιαλιά. Τρέγω νὰ πηδῆζω μέσα καὶ νὰ τὴ γαρῶ τὴ βαρκούλα. Τί πρᾶμα εἶταν ἐκεῖνο! Τί ἀνυπόφερτη σιντίνα καὶ ψαρίλα. Τί παλιόζουλα καὶ κατραμωμένα σκουινὰ ριγμένα δῶ καὶ

καὶ! Κι ὁ ναῦτης! Τί χαμένο κορμί, ποῦ μήτε μὲ καλημέρισε! Ἄχ, εἶταν ἡ ἀγάπη μου κ' ἡ ἐλπίδα μου! Κατάλευκη βαρκούλα στὰ μακριὰ, καὶ στᾶραγμά τῆς — ψαρόβαρκα!

ΘΑ ΜΑΡΑΘΗ

Μελαχρινουλά μου, ἄλλος μαγνήτης Ἡ τύχη ἀχώριστα θὰ μᾶς κρατῆ. Μὰ πόσο σκιάζομαι τὴ δύναμί τῆς, Δὲν ξέρω ὁ δύστιυχος, κ' ἐγὼ γιατί.

Κι ὅμως τὰ χεῖλη μας ποτὲ ἄς μὴν ποῦνε Πόσα τὸ στῆθός μας βαθεῖα γροικᾷ. Μόνον τὰ μάτια μας κρυφ' ἄς μιλοῦνε Μὲ λόγι' ἀνέκφραστα καὶ μυστικά.

Σὲ πλάνα ὄνειρα ποτὲ ἄς μὴν ὀίξῃ Ἐλπίδα ἢ σκέψῃ μας καὶ μαγευθῆ — Μπουμπούκι' ἢ ἀγάπη μας ἄς μὴν ἀνοίξῃ Δυὸ μέρες κ' ἔπειτα νὰ μαραθῆ.

Δ. Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΠΑΝΟΡΘΩΜΑ

Λίαν εὐχαρίστως ἀνέγνω ἐν τῇ σημερινῇ Ἐστία τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Πέτρου Παπαγεωργίου δημοσιευθείσας τρεῖς ψηφιδωτᾶς ἐπιγραφάς. Ἐπιτραπήτω δὲ νὰ παρατηρήσω ἐνταῦθα περὶ τῆς πρώτης αὐτῶν τῆς ἐξῆς. Ὅρθως φαίνεται διαγνώσις ὁ φιλότιμος ἐκδότης, ὅτι μετὰ τὸ τελευταῖον τῆς ἐπιγραφῆς ἐκεῖνης γράμμα, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο δύναται εὐλόγως νὰ εἶνε ἢ Σ = 6000, εἶπετο καὶ ἕτερον· ζήτημα δὲ μόνον εἶνε ἂν ἦτο ἐν καὶ μόνον. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἂν ἀποδεχθῶμεν, ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Παπαγεωργίου προτεινομένων γραμμάτων Δ' Κ' Ν' καὶ Π' μόνον τὸ Δ' θὰ ἦ δυνατόν νὰ γείνη ἀποδεκτὸν, ὅχι δὲ καὶ τὰ λοιπὰ, διότι μόνον τὸ ἔτος ΣΔ' (= 6004) συμπίπτει πρὸς ἰνδικτιῶνα τεταρτην, τὰ δὲ ΣΚ' (= 6020), ΣΝ' (= 6050) καὶ ΣΠ' (= 6080) πρὸς ἰνδικτιῶνα πέμπτην.

Καὶ ἄλλο δὲ παρατηρητέον, ὅτι πρὸς εὐρεσίαν τοῦ ἀπὸ Χριστοῦ ἔτους ἀφαιρετέου ἀπὸ τοῦ ἔτους τῆς κοσμογονίας ὁ ἀριθμὸς 5509 μόνον ὅταν ἔχωμεν ἑτηῶς ἀναφερόμενον ἓνα τῶν πρώτων τεσσάρων μηνῶν τοῦ ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου ἀρχομένου βυζαντιανοῦ ἔτους. Ὅταν δὲ ὁ μῆν εἶνε ἐκ τῶν ἀπὸ Ἰανουαρίου μέχρι καὶ Αὐγούστου ἢ ὅταν δὲν ἀναγράφηται ὁ μῆν, τότε ὁ ἀφαιρετέος ἀριθμὸς εἶνε ὁ 5508, ὅχι δὲ ὁ 5509. Καὶ εὐλόγως, διότι ἔχωμεν πιθανότητα ὀκτώ ἐπι τοῖς δώδεκα, ὅτι ὁ μῆ σημεῖοῦμενος μῆν εἶνε ἐκ τῶν ὀκτὼ τελευταίων τοῦ βυζαντιανοῦ ἔτους μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν τεσσάρων πρώτων.

3 Ὀκτωβρίου 1893.

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ἈΝΑ ΤΟ ἈΣΤΥ

Τὴν παρελθούσαν Πέμπτην ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ὀμοιοίας ἐδόθη ἡ ὑπὲρ τῆς Δ'ος Βερώνη προαγγελθεῖσα εὐεργετική. Ὁ περὶ τὴν Φαῦστα ν θόρυβος, ὁ θαυμασμὸς τὸν ὁποῖον ἡ Δ'ος Βερώνη διεγείρει εἰς τὸν ρόλον τοῦτον, ἡ πρόσφατος αὐτῆς νίκη καὶ ἡ λαμπρὰ ἀνάμνησις τῆς περιόδου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔκαμε τόσας ἐπιτυχεῖς ἐμφανίσεις, ὅλα συνέτειναν ὥστε ἡ πρώτη αὐτῆ εὐεργετική, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ἡ Δ'ος Βερώνη ἐν Ἀθήναις, νὰ εἶνε πανηγυρική. Δὲν θὰ περιγράψωμεν ἐνταῦθα οὔτε τὴν ἔκτακτον τοῦ κόσμου συρροήν, οὔτε τὸν στολισμὸν τοῦ θεάτρου, οὔτε τὰς φωταγωγῆσεις καὶ τὰ πυροτεχνήματα, οὔτε τοὺς στεφάνους καὶ τὰ δῶρα. Αὐτὰ εἶνε κοινὰ καὶ γίνονται, πολὺ ἢ ὀλίγον, εἰς ὅλας τὰς εὐεργετικάς. Ὅτι ἐχαρακτήριζε τὴν ἐσπερίδα τῆς Δ'ος Βερώνη ἦτο ἡ ποιότης τοῦ ἀκροατηρίου τῆς. Ὁ ἐκλεκτότερος κόσμος τῶν Ἀθηνῶν συνηλθε ἐκεῖ νὰ τὴν τιμήσῃ, ἐθεάθησαν δὲ χειροκροτοῦντες αὐτὴν ἐνθουσιωδῶς κύριοι, οἱ ὁποῖοι πρὸ ὀλίγου χρόνου εἶμι ἐμειδίων εἰρωνικῶς, ὅταν ἤκουον νὰ γίνεταί λόγος περὶ ἐλληνικοῦ θεάτρου, καὶ ἔσειον τὰ ματηγία των ἔρθαι κυρίαί, αἱ ὁποῖαι ποτὲ δὲν ἤσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ κάμουν τοιοῦτό τι εἰς τὰ γαλλικὰ θεάτρα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐσύχναζον μέχρι τοῦδε. Πολὺ χαρακτηριστικὸν καὶ παρήγορον τὸ φαινόμενον...

Περίεργός τις τάσις πρὸς κλεψιμανίαν, — ἡ λέξις ἀποκλείει τὸν καταλογισμὸν καὶ εἶνε εὐφημοτέρα, — παρατηρήθη εἰς τὰς κυρίας μας. Αἱ ἐφημερίδες ἀνεγράψαν ἐσχάτως μερικά τοιαῦτα περιστατικά. Μία κυρία ἀφίνει εἰς ἓν ἐμπορικὸν ἐπὶ τινος τραπέζης τὸ πορτοφλίον τῆς ἐν τῇ μεταξύ εἰσέρχεται ἄλλη καὶ μὲ τρόπον τὸ σοῦφρόνει. Εἰς ἄλλο ἐμπορικὸν, νεανὴς κομψὴ καὶ αἰθερία, ἐξ ἐκεῖνων τὰς ὁποῖας ὕμνουσιν οἱ ποιηταί, ἐν ᾧ ἡ μήτηρ τῆς ἐπαζάρεως μὲ τὸν ἔμπορον, ἔκρυψε μέσα εἰς τὴν ὀμβρέλαν τῆς ὄσας δαντέλας ἠμπόρεσε νὰ χωρέσῃ. . . . Πολὺ πεζοτέρα εἶνε τῶν ἀνδρῶν ἡ κλεψιμανία. Κύριός τις εἰσελθὼν εἰς ἓν παντοπωλεῖον ἐγέμισεν ὅλα τὰ θυλάκια του μὲ . . . καφέν. Ἐδικαιολογήθη δὲ λέγων ὅτι εἰς ἐποχὴν ποῦ ὁ καφὲς ἔχει 7 καὶ 60 τὴν ὀκάν, μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἠμποροῦσε νὰ τὸν προμηθεύῃ.

Πόσος ἀγάπης ἀξιοῦν τὸ προκόμιον οἱ κουσαδάκιδες καὶ πόσον εἶνε σκληρὰ ἡ τιμωρία τῆς Ἀστυνομίας, ἡ ὁποία πολλάκις τοὺς κουρεῖσι, ἀποδεικνύει τὸ κατωτέρω ἀνέκδοτον τὸ ὁποῖον διηγοῦνται οἱ Καίριοι: Ἐπὶ τῆς ἑδοῦ Κολοκυνθοῦς, ἐνῶ ἐργάτης τις κατεγίνετο νὰ καταβιάσῃ ἓν τινος κάρρου οἰνοδάρελλα, ἐν ἑξ αὐτῶν κατέπεσε καὶ τὸν ἐτραυματίσεν σοβαρῶς κατὰ τὴν κεφαλὴν. Μετηνέχθη εἰς τὸ παρκαίμενον φαρμακεῖον ὅπως ἐπιθεθῆ τὸ τραῦμα. Ὡς ἐννοεῖται, παρέστη ἀνάγκη πρὸς θεραπείαν τοῦ τραύματος νὰ κερῆ κατὰ

τὸ μέρος ἐκεῖνο ἢ κόμη. Ἄλλ' ὁ τραυματίας, τέλειος τύπος κοῦτσάβραχη καὶ πρὸ παντὸς ἐπιθυμιῶν νὰ διατηρήσῃ ἀθίκτους τὰς περιφέρειμας ἀφελείας του, ἀντέστη εἰς τοῦτο ζωηρῶς καὶ ἀνεκράυγασε:

— Προτιμῶ νὰ πεθάνω παρὰ νὰ κόψω τὰ μαλλιά μου!

Καὶ ἐδέχθη νὰ γείνη ὅπως αὐτὸς ἠθέλησεν, ὁ δὲ ἰατρός ἐπέδεσεν ὅπως ὅπως τὸ τραῦμα.

Τὰ θεατρικὰ κομματικά εἶνε πολὺ ἐξηγημένα. Παντοῦ συζητοῦν περὶ Βερώνη καὶ Παρασκευοπούλου, αἱ συζητήσεις δὲ αὐταὶ εἶνε πολλάκις τόσον θερμαί, ὥστε ἐπεμβαίνει καὶ ἡ Ἀστυνομία. Τὸ ζωηρότερον θεατρικὸν κέντρον εἶνε ἐν πατσατζίδικο εἰς τὰ Χαυτεία. Ἐκεῖ μετὰ τὴν παράστασιν συνέρονται οἱ φίλοι τοῦ ἐνὸς κόμματος καὶ τοῦ ἄλλου καὶ τρώγουν καὶ πίνουν καὶ συζητοῦν μέχρι πρωίας. Ὁ κόσμος ἀκούει τὰς φωνάς των καὶ νομίζει ὅτι συζητοῦν πολιτικά· ἀλλ' ἄμα σταθῆ κανεὶς ἐν λεπτόν, θάκούσῃ ἐκατοντάκις προφερόμενα τὰ ὀνόματα τῶν πρωταγωνιστριῶν. Μίαν νύκτα, ἢ μᾶλλον μίαν πρωίαν, βερωνιστὰὶ καὶ παρασκευοπουλιστὰὶ ἤλθον εἰς ρηξίν. Φιὰν πλήρης οἴνου ἐξεσφενδονίσθη ὑπὸ τινος παρασκευοπουλιστοῦ καὶ ἐτραυματίσθη δεινῶς τὸν ἀντίπαλον οὕτω δ' ἐγύθη τὸ πρῶτον αἷμα τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἀγῶνος καὶ τὸ τελευταῖον, ἐλπίζομεν, διότι δι' αὐτὸν ἀρκεῖ ἡ μελάνη ὅσην ἐκχύνουν καθεκάστην οἱ συζητηταὶ καὶ οἱ κριτικοὶ τοῦ τύπου.

Ἐν Ζαχαροπλαστεῖον τῆς ὁδοῦ Ἐρμοῦ δίδει παγωτὸν ὀνομαζόμενον «Φαῦστα-Παρασκευοπούλου», Μαργὰρίτῶν δὲ ἐπιτόματα οἱ ἀδελφοὶ Λιάπη, οἱ γνωστοὶ ἀρωματοποιοί, ἐν ἄρωμα εἰς ἀνάμνησιν τῆς Μαργὰρίτας, τοῦ δρχάματος τοῦ κ. Περσειάδου, παρασταθέντος φέτος ἐν τῷ θεάτρῳ Τούχα.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Εἰς τῶν συντακτικῶν τοῦ παρισινοῦ Χρόνου ἔλαβε συνέντευξιν μετὰ τοῦ Ζολᾶ, ἐπικυβερτήσαντος ἐκ Λονδίνου. Αἱ ἀνακοινώσεις τοῦ μεγάλου μυθιστοριογράφου εἶνε λίαν ἐνδιαφέρουσαι. Τὸ Λονδίνον, λέγει, τὸν ἐνέπνευσε καὶ σκοπεῖ βραδύτερον νὰ γράψῃ μυθιστόρημα ἢ σκηνῆ τοῦ ὁποίου θὰ ὑπόκειται ἐν τῇ Ἀγγλικῇ μητροπόλει. Ἦδη καταγίνεται εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς τοιλορίας του, ὡς τὴν ὀνομαζοῦν, ἢτοι τριῶν μυθιστορημάτων ἐπιγραφόμενων *Λοῦθρ*, *Ρόμη*, *Παρίσιον*, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον θὰ ἔχῃ θέμα τὴν θρησκευτικὴν μυστικισμὸν, τὸ δεύτερον τὸν παπισμὸν καὶ τὸ τρίτον τὸν σοσιαλισμὸν.

— Ὁ παρ' ἡμῶν πρέσβυς τῆς Σερβίας κ. Βλάδαν Γεωργεβίτς ὁ μεταφράσας εἰς τὴν σερβικὴν καὶ τὴν *Μερόπην*, προτίθει νὰ μεταφράσῃ ὁμοίως καὶ τὴν *Φαῖστα*, τὸ νέον ὄραμα τοῦ κ. Βερονδράχη.

— Ὁ ἐπιφανὴς ἀρχαιολόγος Φουρτβαίγκλερ ἐξέδωκεν ἐσχάτως λαμπρὸν ἔργον ἐπιγραφόμενον «Ἀριστουργήματα τῆς ἑλληνικῆς πλαστικῆς». Τὸ κείμενον ἀπαρτίζεται ἐκ γιλιῶν περιπτῶν σελίδων μετὰ ἐκαστὸν εἰκόνα καὶ τεσσαράκοντα φωτοτύπων πινάκων.

— Ὁ ἑλληὴν δημοσιογράφος καὶ οἰκονομολόγος κ. Δημήτριος Γεωργιάδης ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς ἐν

Παρίσις γαλλιστὶ μελέτην περὶ τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἀπάντησιν τῆς οἰκονομολογικῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Λόου.

— Ἐτελεύτησεν ἐσχάτως εἰς τῶν διαπρεπεστάτων ἀγγλῶν καθηγητῶν, ὁ Βενιαμίν Ζόουετ, καθηγητῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀξωνίας. Ἐκ τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἔργων εἶναι ἡ εἰς τὴν ἀγγλικὴν κλασικὴν μεταφράσις τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος μετὰ σφωτάτων εἰσαγωγῶν, τῶν «Πολιτικῶν» τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ Θουκυδίδου. Ὁ Ζόουετ δὲν ἐγίνωσκε μόνον κατὰ βάθος τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ κατώρθωνε νὰ ἐμβαθύνῃ καὶ εἰς τὰ ἦθος αὐτῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ τοῦτου ἕνεκα αἱ μεταφράσεις του εἶναι ἀληθῆ ἀριστουργήματα.

— Εἰς τῶν συντακτικῶν τοῦ Κήρυκος τῆς Νέας Ὑόρκης ἔλαβε συνέντευξιν μετὰ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ διατρίβοντος Παύλου Βουρξὲ περὶ τῶν ἰδεῶν τῶν ἐκφρασθεῖσῶν ἐν τῷ ἐν Λονδίῳ συνεδρίῳ ὑπὸ τοῦ Ζολᾶ. Ὁ γάλλος μυθιστοριογράφος συμφωνεῖ πληρέστατα πρὸς τὰς ἰδέας ταύτας, φρονῶν ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐκπίπτει, ἀλλ' ἀπεναντίας τιμᾶται εἰς συγγραφεὺς καὶ ὑφ' οὗται γράφων ἐν τῇ καθημερινῇ τύπῳ, εὐρίνει τὸν κύκλον τῶν ἀναγνωστῶν του, ἔρχεται εἰς ἐπικοινωνίαν στενωτέραν μετὰ τοῦ κοινού, καὶ ἀποκτᾷ κύρος καὶ δημοτικότητά πολὺ χρήσιμον διὰ τὰ βιβλία του. Ἐκ τῶν πολλῶν παραδειγμάτων ἔφερε τὸ τοῦ Σαιν-Μπέτ, τοῦ ἐξόχου κριτικοῦ, ὁ ὁποῖος τόσον ὀδύνην ὀφείλει εἰς τὰς περιφρονητικὰς *Δευτέρας* του.

Ἐπιστημονικά

Ὁ Ἐρβέρτος Σπένσερ, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ κ. Α. Τσιμπούρακης ἐπέμψεν ἀντίτυπον τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης μεταφράσεως τῶν *Πρώτων Ἀσχῶν* τοῦ Ἀγγλοῦ φιλοσόφου ἔγραψε πρὸς τὸν μεταφραστὴν τὰ ἑξῆς: «Ἦνε δι' ἐμὲ εὐχόρετος ἐκπληξίς ὅτι γῶρα ἐπὶ παιδείᾳ πρὸ τῶσων αἰῶνων διακρυσθῆσα, ἐκτιμᾷ μεταγενέστερον ἤδη πρῶτον συνθετικῆς φιλοσοφίας. Χαίρω ὅτι καὶ ἐν αὐτῷ ἰδεῖται διαδίδονται εἰς τὸ ἑλληνικὸν Δημόσιον, ἐλπίζω δὲ ὅτι τῆς δημοσιεύσεως ταύτης ἀποτελέσματα θὰ εἶνε δι' ὅμας εὐχάριστα καὶ ὅτι οἱ κόποι ὅμων δὲν θάποθῶσιν εἰς μάτην».

— Ὁ κ. Π. Καστριωμένος, τῆς ὡς ἔφορος τῶν ἐν Δελφοῖς ἀρχαιοτήτων ἐκδίδει προσεχῶς ἱστορικὴν καὶ ἀρχαιολογικὴν αὐτοῦ πραγματείαν περὶ Δελφῶν.

— Ἐν τινι τῶν τελευταίων συνεδριῶσεων τῆς ἐν Βερολίῳ Βασιλικῆς Ἀκαδημίας, ὁ Βίργωθ ἔλαβε σπουδαιότατην ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων καταμετρήσεων ἀρχαίων τινῶν ἀθηναϊκῶν κρανίων, καὶ ἄλλοτε καὶ ἐσχάτως. Ὅτι διακρίνει γενικῶς τὰ κρανία ταῦτα, εἶνε ἡ σμικρότης τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτῶν ὄγκου, τῆς χωρητικότητος, ἐξ οὗ, κατὰ τὴν νῦν ἐν χρήσει παρατηρητικὴν μέθοδον, θὰ ἐδύνατό τις νὰ τα κατατάξῃ εἰς καμμίαν τῶν σημερινῶν ἀγρίων φυλῶν. Τοῦτο κατὰ τὸν Βίργωθ, ἀποδεικνύει ἐσφαλμένην τὴν θεωρίαν τῶν πλείστων ἀνθρωπολόγων, τεκμαριζομένων τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ κρανίου.

— Ὁ ἀγγλὸς φιλόσοφος Φρεϊδερίκος Χάρισον, ὁ πρότινον ἐτῶν ἐπισκοπεύεις τῆς Ἀθήνας, ὠμίλησεν ἐσχάτως ἐν Λονδίῳ περὶ θετικισμοῦ καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ. Ὁ ἐπιφανὴς λόγιος ἐχαρακτήρισεν τὸν θετικισμὸν ὡς ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνατροφήν καὶ ὡς σύνθεσιν θρησκείας καὶ ἐπιστήμης, ἣτις εἰσδύουσα εἰς τὰς συνειδήσεις καὶ τὸν καθ' ἡμέραν βίον τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων, ἐξασκεῖ σπουδαιότατην ἐπίδρασιν πρὸς τὸ καλὸν τῆς καινότητος.

Καλλιτεχνικά

Ὁ ὑπὸ παρισινοῦ χρυσοκόου πρὸ τινῶν ἐτῶν κατασκευασθεὶς καλλιτεχνικώτατος ἄδαμάντινος πυργίσκος κατ' ἀποιμήθεισιν τοῦ πύργου Ἐρφέλ, πρόκειται νὰ προσενεχθῇ ὡς δῶρον ἐκ μέρους τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ εἰς τὸν Τσάρον. Ἡ ἀξία του ὑπερβαίνει τὸ ἑκατομμύριον δραχμῶν.

Μουσικά

Τὸ νέον ἔργον τοῦ ἑλλήνου μελοποιοῦ Σμαράρα ἐπιγράφεται *Οἱ αἰεῖς τοῦ Δουναβίου*, ἐπὶ στίχων τοῦ Πλλικα, θὰ παρασταθῇ δὲ τὸν προσεχῆ Νοέμβριον ἐν Μιλάνῳ.